

Etický kodex

**červen 2020
Angyalossy, Havelec a kol.**

Etické zásady chování soudce

Na základě návrhu kodexu chování soudců zpracovaného v roce 2001 v Bangalore, v zájmu posílení etiky v soudnictví, vycházející i z Etického kodexu Soudcovské unie České republiky, byl přijat tento **Etický kodex**:

I. Nezávislost

I.1. Soudce vykonává svou funkci nezávisle, na základě vlastního hodnocení skutečností a svědomitého výkladu a aplikace zákona. Nepodléhá žádným vlivům, zájmům, zásahům, nátlaku a výhrůžkám.

I.2. Soudce dbá o nezávislost výkonu soudní moci, důvěru v ni a respektuje vysoké nároky na chování soudce.

II. Nestrannost a rovnost

II.1. Soudce vykonává svou funkci nestranně, nezaujatě, bez předsudků a zachovává patřičnou míru zdrženlivosti.

II.2. Při výkonu funkce i v osobním životě se soudce chová způsobem, který neohrožuje důvěru v jeho nestrannost.

II.3. Soudce se zdrží projevů, které by mohly ovlivnit výsledek řízení nebo vzbudit pochybnost veřejnosti o nestrannosti řízení, a to i ve věcech, které neprojednává. Vyvaruje se chování, které by mohlo vést k jeho vyloučení z projednávané věci.

II.4. Se zástupci sdělovacích prostředků soudce jedná otevřeně, při zachování požadavku nezávislosti a nestrannosti soudní moci.

II.5. Soudce je zdrženlivý při veřejném vyjadřování politických názorů.

II.6. Soudce se při výkonu funkce i v osobním životě vyvaruje projevu jakékoli diskriminace a její podpory. Přistupuje stejně ke každému, kdo se účastní soudního řízení, a takový přístup vyžaduje i od těchto osob.

III. Bezúhonnost a důstojnost

III.1. Soudce se chová tak, aby jeho chování nesnižovalo vážnost soudcovského stavu. Při výkonu funkce i v osobním životě se vyvaruje jednání, které by mohlo ohrozit jeho bezúhonnost a tím vážnost soudcovského stavu, a podrobuje se omezením z toho plynoucím.

III.2. Soudce dbá o to, aby svou bezúhonností a důvěryhodností přispíval k tomu, aby soudní rozhodnutí byla veřejností vnímána jako spravedlivá.

III.3. Soudce nezneužívá svou funkci k prosazování svých osobních nebo ekonomických zájmů a k prosazování zájmů jiných osob, ani nepožaduje výhody a výsady, které mu jako soudci nepřísluší.

III.4. Soudce nepřijímá dary, výhody, či jiná plnění, které by mohly vzbudit dojem, že jsou poskytovány v souvislosti s výkonem jeho funkce a usiluje o to, aby takové dary, výhody či plnění nepřijímala osoba, která je vůči němu v postavení podřízeného či osoby blízké.

III.5. Soudce si při správě vlastního majetku počíná tak, aby neohrozil důvěru ve svou nestrannost, jeho závazky nemohly být využity k jeho ovlivňování, a usiluje o to, aby stejným způsobem vystupovaly i osoby jemu blízké.

III.6. Soudce se při výkonu funkce i v osobním životě vyvaruje nevhodného vystupování, projevů nebo konání, včetně takového, které objektivně vzbuzuje dojem nevhodnosti.

III.7. V řízení před soudem soudce zachovává důstojnost a pořádek. Soudce se ke všem chová zdvořile, korektně a trpělivě. Stejně chování vyžaduje od ostatních.

III.8. Zdvořile a korektně vystupuje soudce i mimo řízení před soudem, zejména jedná-li se zaměstnanci soudu.

III.9. Při jednání se zástupci sdělovacích prostředků je soudce vstřícný a zdvořilý. Nepokládá-li osobní sdělení za vhodné, odkáže zástupce sdělovacích prostředků na tiskového mluvčího.

III.10. Těžkosti osobního života se soudce snaží řešit důstojně, ohleduplně a korektně.

III.11. Sociální sítě a podobné platformy užívá soudce obezřetně, aby jeho názorová vyjádření, zveřejňované informace, obrazové a zvukové záznamy nenarušovaly soudcovskou důstojnost.

IV. Odbornost a svědomitost

IV.1. Soudcovské povinnosti mají pro soudce přednost před veškerými jeho jinými profesními činnostmi. Soudce se věnuje i jiným úkolům, významným pro výkon soudcovské funkce a chod soudu. Podle svých možností přispívá ke zlepšování právního vědomí mezi odbornou i laickou veřejností.

IV.2. Soudce soustavně prohlubuje a rozvíjí své odborné i další znalosti, zkušenosti a osobní kvality, které jsou důležité pro řádný výkon jeho soudcovských povinností a pro jeho působení na veřejnosti jako významné osobnosti.

IV.3. Soudce zachovává v souladu se zákonem mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy ji přestal vykonávat.

IV.4. Soudce plní své povinnosti podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Úvod

„Etika znamená, že se chováme o něco lépe, než je absolutně nutné.“ (William Cuppy)

Na základě Hodnotící zprávy České republiky přijaté skupinou GRECO na svém 72. plenárním zasedání ve Štrasburku dne 1. 7. 2016, v rámci Čtvrtého hodnotícího kola týkajícího se Prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům [GrecoEval4Rep(2016)4], bylo České republice doporučeno (i) přijmout profesní etický kodex pro všechny soudce doplněný vysvětlujícími poznámkami a/nebo praktickými příklady včetně doporučení pro řešení střetu zájmů a souvisejících otázek (např. v souvislosti s dary, vedlejšími činnostmi, kontakty s třetími stranami/mlčenlivostí atd.), který bude účinně předložen všem soudcům a bude snadno dostupný veřejnosti; (ii) aby byl takový etický kodex doplněn o praktická opatření pro jeho implementaci včetně důvěrných konzultací a školení určených pro profesionální soudce i přísedící (bod 118.).

Soudcovská unie České republiky na svém 15. výročním shromáždění přijala dne 26. 11. 2005 Etický kodex soudců, který vychází z principů etického kodexu přijatého v Bangalore v roce 2001. Na těchto základech byly komisí složenou ze soudců delegovaných všemi stupni soudů, včetně Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a Soudcovské unie České republiky, vypracovány „Etické zásady chování soudce“, včetně komentáře a (především) kárné judikatury, vztahující se k této problematice, doplněné praktickými příklady a otázkami, které by měly soudcům sloužit ke snadnější orientaci v nejednoznačných situacích, ve kterých se mohou ocitnout ve svém profesním i soukromém životě. Dokument je koncipován jako otevřený soubor, který se bude postupně doplňovat především o nové příklady a relevantní judikaturu. Etické zásady chování soudce jsou jednotné pro všechny soudce a vyjadřují důležitost etických hodnot a požadavků na chování soudce. Navazují na zákonnou úpravu obsaženou především v Ústavě, Listině základních práv a svobod a zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích a přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

Etické chování soudce nelze redukovat jen na dodržování pravidel slušného společenského chování, neboť ze samotné podstaty soudcovské funkce vyplývají na chování soudců vyšší požadavky v zájmu zachování důvěry veřejnosti v nezávislost, nestrannost a důvěryhodnost justice, její spravedlivé rozhodování i naplnění požadavku na zachování důstojnosti funkce soudce. Situace, do kterých se soudce dostává jak v profesním, tak soukromém životě, a při kterých musí řešit i etické otázky, by měl být schopen vyřešit sám, ovšem mohou nastat složité situace, kdy bude potřebovat pomoc a radu. Právě k tomu má Etický kodex sloužit; jeho ambicí rozhodně není (a ani nemůže být) stanovování rigidních pravidel chování, či dokonce rozšiřování povinností soudce nad rámec platné právní úpravy. Poradní činností se v tomto směru zabývá i Etický soud Soudcovské unie České republiky, který je svými radami otevřený i nečlenům soudcovské unie.

I.1. Soudce vykonává svou funkci nezávisle, na základě vlastního hodnocení skutečností a svědomitého výkladu a aplikace zákona. Nepodléhá žádným vlivům, zájmům, zásahům, nátlaku a výhrůžkám.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, čl. 82 odst. 1, čl. 95 odst. 1, 2 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 62 odst. 1, § 79 odst. 1 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 36 odst. 1 LZPS.

Obecně:

Věta první: Jedná se o jednu ze základních povinností soudce, a to vykonávat svou funkci nezávisle. Přitom musí být vázán pouze zákonem (čl. 95 odst. 1 Ústavy), který je povinen vykládat svědomitě a na základě vlastního hodnocení skutečností zjištěných v souladu se zákonem. Zákonem je přitom vázán vždy i v případě, že podle jeho názoru je zákon vadný. Pokud se domnívá, že je zákon či jeho ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem, nemůže jej o své vlastní vůli nerespektovat, ale může jediné přerušit řízení v dané věci a předložit věc Ústavnímu soudu k posouzení (čl. 95 odst. 2 Ústavy). Tato základní povinnost soudce vychází z Ústavy, a to z čl. 81, podle kterého soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy, jakož i z čl. 82 odst. 1, který mimo jiné stanoví, že soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí. Kromě toho je upravena i v ZSS, kde v § 79 odst. 1 je mimo jiné uvedeno, že soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí a jsou vázáni pouze zákonem. Proklamace této nezávislosti je též součástí slibu soudce (§ 62 odst. 1 ZSS). Záruky nezávislosti soudu pro třetí osoby vyplývají z Listiny základních práv a svobod, kde je mimo jiné garantováno v čl. 36 odst. 1, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého soudu.

Z judikatury:

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2222/2001: Konečný úsudek o souladu konkrétního zákona s ústavním pořádkem České republiky přísluší Ústavnímu soudu nikoli soudci, jakožto osobě povoláné soudní mocí zákonem stanoveným způsobem poskytovat ochranu práv (čl. 90 Ústavy). Ústavní princip vázanosti soudce (soudu) zákonem neumožňuje soudci, aby zákon, o jehož vadnosti je přesvědčen, při svém rozhodování nerespektoval, umožňuje mu pouze nerozhodovat podle takového zákona do té doby, než o jeho souladnosti s ústavním pořádkem rozhodne Ústavní soud. Český právní řád však neumožňuje, aby soudce (soud) rozhodl v rozporu s platným zákonem, ani to, aby byl nález Ústavního soudu přezkoumáván jiným orgánem.

Věta druhá: Zachovávání nezávislosti justice, potažmo soudce je jedním ze základních principů pro fungování demokratického právního státu a důvěru veřejnosti v soudní systém. Soustavná a důsledná péče o naplnění tohoto principu vede ke společenskému respektování a vážnosti justice. V moderní době může mnohem snáze docházet ke snahám o provokaci, dehonestaci či diskreditaci soudců nikoli s cílem očisty a zvýšení úrovně soudcovského stavu, ale prostě jen vedeným osobním procesním zájmem účastníků řízení s cílem prodloužení délky řízení či změny osoby soudce, který věc projednává, a nátlaku na všechny soudce, kterým

případně věc bude přidělena, aby se cítili ohrožení, že budou rovněž vystaveni takovým tlakům. Důvěra veřejnosti v soudnictví a soudce musí vyplývat právě z toho, že soudce za všech okolností odfiltruje vnější vlivy, nenechá se nijak ovlivnit a věc rozhodne podle výsledků dokazování v souladu se zákonem. Odmítne jakékoli pokusy o neoprávněné zasahování politických, ekonomických a jiných soukromých či veřejných subjektů a nebojí se proti takovým pokusům ohradit. Tato povinnost soudce má oporu i v zákoně a je upravena v § 80 odst. 1, 2 písm. c) ZSS, který mimo jiné stanoví, že soudce je povinen se při výkonu funkce zdržet všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nezávislé rozhodování soudů a je povinen odmítnout jakýkoli zásah, nátlak, vliv, přání nebo žádost, jejichž důsledkem by mohlo být ohrožení nezávislosti soudnictví. Na druhé straně však nemá ani sám takové vlivy uplatňovat vůči jiným osobám. Zachová přiměřenou míru zdrženlivosti při zaujímání názorových postojů, aby na jedné straně sice nebyl izolován od každodenního života, ale na druhé straně nesnížil důvěru ve schopnosti soudce aplikovat právo v situacích, které se dotýkají i témat veřejného života. V rozporu s nezávislým výkonem soudcovské funkce není respektování ustálené soudní praxe a rozhodovací činnosti soudů vyšších stupňů. Nezávislostí se nelze zaštiťovat při zjevném pochybení a nelze ji zaměňovat s neznalostí. Soudce se nemá nechat ovlivnit při svém rozhodování ani osobním prospěchem spočívajícím v reálném či možném kariérním postupu. Nezávislý výkon funkce soudce není obvykle dotčen spoluprací s jinými orgány veřejné moci, při vzájemném respektování vlastního postavení a kompetencí.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2011, č. j. 13 Kss 11/2010-51:

Nerespektování závazného právního názoru srozumitelně formulovaného a vysloveného odvolacím soudem ve zrušujícím rozhodnutí může vyvolat pochybnosti o správném fungování soudnictví jak uvnitř soudů, tak především navenek, a je schopno narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů. V takovém případě jde o zaviněné porušení povinností soudce stanovených zákonem (zde § 149 odst. 6 tr. ř.) a naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2012, č. j. 13 Kss 13/2011-169:

Opakovanými dotazy kárně obviněného soudce na kolegyni - soudkyni, rozvrhem práce pověřenou projednáváním a rozhodnutím určité právní věci, na její postup v této věci, opakovanými výzvami, aby vyslechla svědka, opakovaným upozorňováním na to, že obžalovaný v uvedené věci je mediálně známou osobou a že obvinění proti němu jsou policií vykonstruována, to vše se záměrem ovlivnit rozhodnutí ve věci, naplnil kárně obviněný soudce skutkovou podstatu kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2016, č. j. 16 Kss 1/2016-55:

Soudkyně, která se zajímá o vývoj případu u jiného soudce na základě známosti její dcery s účastníkem řízení, se dopouští porušení povinnosti soudce spočívajícího v nepřímém ovlivňování věci, navzdory tomu, že nevyjádří přání ohledně konečného výsledku rozhodnutí. O to spíše je však takové jednání nepřípustné, jde-li

o předsedkyni soudu, která je z titulu funkce nadřazená rozhodujícímu soudci, dotazuje se na vývoj případu a skutečnost, že účastník má známost s její dcerou, oznámí rozhodujícímu soudci bezprostředně před učiněním a vyhlášením rozhodnutí (§ 87 odst. 1 ZSS - kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů).

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2018, č. j. 16 Kss 7/2017-223:

I. V instančním vztahu může být soudce nižší instance v oblasti hodnocení důkazů vázán, a je povinen jej respektovat, závěrem soudu vyšší instance ohledně postupu při provádění důkazů a metod hodnocení jeho věrohodnosti. Může být tedy vázán přesně v té míře, v jaké je zjišťování skutkového stavu pomocí daného důkazu „objektivní“ (dva soudci dospějí ve vzájemné reflexi k témuž závěru). Nemůže však být vázán tehdy, jde-li o úsudek takříkajíc za hranicí „objektivna“, tedy založený na apriorním soudu, vnitřním přesvědčení, pocitu. V praxi proto může být zavázán revidovat svůj názor na hodnocení důkazů tehdy, pokud mu vyšší instance vytkne například chybu v logickém úsudku nebo jiné podobné myšlenkové operaci či opomenutí zohlednit okolnosti, které věrohodnost důkazu „objektivně“ zpochybňují a které jsou patrné z dostupných procesně použitelných informací (typicky z jiných provedených důkazů) a stojí v podstatné míře na něčem jiném, než na apriorním soudu, vnitřním přesvědčení či pocitu soudce.

II. Kárný postih za nerespektování pokynů vyšší soudní instance připadá v úvahu toliko v mimořádných situacích, jako poslední prostředek poté, co mírnější prostředky opakovaně selhávají. Náprava nesprávností soudu nižší instance má být v první řadě provedena na základě opravných (či jiných podobných) prostředků. Nestačí-li to, je na místě v odůvodněných případech odejmout věc příslušnému soudci či soudnímu senátu (v trestním řízení viz § 149 odst. 5, § 262 tr. ř.). Teprve selžou-li tyto prostředky v případě konkrétního soudce nikoli ojedinele, nýbrž opakovaně, a celkové hodnocení jeho činnosti ukazuje, že daný soudce dlouhodobě není schopen rozhodovat tak, aby prostřednictvím jeho osoby justiční systém poskytoval konzistentní výstupy, je na místě zvážit kárný postih.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2019, č. j. 12 Ksz 2/2018-165:

I. Státní zástupce porušuje své povinnosti, jestliže se, a to zčásti i na svém pracovním počítači, podílí na zpracování podání, která nesouvisejí s plněním jeho pracovních úkolů a představují formy právní pomoci poskytované advokáty jejich klientům. S ohledem na princip subsidiarity kárného postihu však v případě prokázané toliko nízké četnosti a velmi malého podílu státního zástupce na vyhotovení takových písemností však uvedené jednání ještě nedosahuje intenzity kárného provinění podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

II. Státní zástupce se dopouští kárného provinění podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, jestliže vědomě v rozporu s povinností vystříhat se při výkonu své funkce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestranný výkon působnosti státního zastupitelství a státního zástupce, zejména neumožnit, aby funkce státního zástupce byla zneužita k prosazování soukromých zájmů, která mu je uložena v § 24 odst. 2 větě první a větě druhé písm. c) zákona o státním zastupitelství, ve své kanceláři a na svém pracovním počítači vytiskne trestní

oznámení, když předtím toto podání vypracované advokátem zreviduje a nepatrně upraví, a následně telefonicky iniciuje společný oběd s dozorovým státním zástupcem podřízeného státního zastupitelství, na kterém se snaží získat informace o průběhu šetření předmětného trestního oznámení, stav a předpokládanou dobu skončení šetření zjišťuje i v následujících minimálně třech telefonátech, v nichž se současně dozorovému státnímu zástupci zmíní, že by bylo vhodné v této trestní věci zahájit úkony trestního řízení, a poté, co policejní orgán věc založí *ad acta*, neboť neshledá podezření z žádného trestného činu a nezjistí tak skutečnosti odůvodňující postup podle § 158 odst. 3 tr. ř., osobně a předem neohlášen navštíví dozorového státního zástupce na jeho pracovišti, znovu po něm požaduje informace o této trestní věci, sdělí, že oznamovatel je jeho známý, a předloží vyrozumění státního zastupitelství doručené oznamovateli, načež po sdělení dozorového státního zástupce, že mu takové informace neposkytne, odejde z jeho kanceláře s tím, že si je vyžádá písemně, přičemž tuto návštěvu a předchozí telefonáty považuje dozorový státní zástupce za nepřijatelný zásah do svých výlučných dozorových oprávnění a do své procesní samostatnosti, a proto o něm informuje nadřízené a bezprostředně po této neohlášené návštěvě o něm sepiše úřední záznam.

Otázky:

- V případě, že mé vyjádření k veřejně diskutovanému tématu vyvolá pochybnosti o mé nezávislosti při rozhodování v konkrétní věci, jsem schopen je věrohodně rozptýlit?
- Jsem schopen vyhodnotit i hraniční „měkké“ formy pokusu o ovlivnění mého rozhodování?
- V jakých mezích se musím držet, pokud chci projevit zájem o věc, kterou projednává jiný soudce, aby nešlo o nepřípustné ovlivňování?
- Jaké jsou meze osobních konzultací složitých případů s kolegy, soudci soudu vyššího stupně či jinými odborníky?
- Nemá mé přizvání k mimosoudní pracovní aktivitě, společenské akci apod. jiné pozadí a souvislost, která by mohla vést ke zpochybnění mé nezávislosti v mnou projednávaném případě či potenciálního soudního sporu, který bych v budoucnu mohl řešit?

I.2. Soudce dbá o nezávislost výkonu soudní moci, důvěru v ni a respektuje vysoké nároky na chování soudce.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, čl. 82 odst. 1 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 79, 80 ZSS.

Obecně:

Komentované ustanovení přímo navazuje na článek I.1 Etického kodexu upravující nároky na nezávislost samotného výkonu funkce soudce. Vyjadřuje pravidlo (zásadu), že soudce musí aktivně usilovat a hájit soudcovskou nezávislost a důvěru v soudní moc nejen při vlastním výkonu funkce, ale i při mimosoudních aktivitách a ve svém osobním životě.

Soudní moc jako jeden z pilířů právního státu a demokratické společnosti musí být nezávislá na moci výkonné i zákonodárné. I jednotliví soudci musí svou funkci vykonávat nezávisle na vnějších vlivech, zájmech, či dokonce přímých zásazích do jejich rozhodovací činnosti. Jen tak lze zaručit právo na spravedlivý soudní proces. Předpokladem soudcovské nezávislosti je důvěra veřejnosti v soudním systému. Ta je samozřejmě založena i na vnímání jednotlivých osob soudců jako hlavních představitelů soudní moci. Určujícími hledisky jsou odborná úroveň a morální integrita soudců. Z toho pramení požadavek vysokých nároků na chování soudce nejen v profesním, ale i v jeho osobním životě. Přesto nelze chápat soudce jako subjekt stojící mimo společnost, nebo dokonce nad ní. I soudce je pouze člověk a nelze popřít jeho právo na osobní, citový, sociální či veřejný život. Bylo by nebezpečné vytvářet dojem „dvojí morálky“ a umožnit na základě toho odsouzení či dehonestaci soudních osob za chování, které většinová společnost jinak akceptuje. Konečně samotná společnost prochází přirozeným vývojem a s ním doznávají změn i obecné názory na morálku a etická pravidla.

Vzhledem k tomu se jeví jako obtížné až nemožné pozitivně vymezit jaké konkrétní chování soudce je vhodné či ještě přijatelné. Schůdnější bude v budoucnu v konkrétních případech popsat excesy, které by určovaly hranici možného a akceptovatelného chování či postojů soudce.

Lze především apelovat na zdrženlivost v postojích soudce k politickým a jiným veřejným tématům, k jeho účasti na demonstracích či petičních akcích, i k jeho zapojení do veřejného života v obci nebo společenských organizacích a spolcích. Zvláště ostražitě by měl soudce přistupovat k veřejnému hodnocení či kritizování činnosti orgánů státní správy i samosprávy a k přijímání funkcí ve spolkových orgánech. Jakékoliv pokusy ovlivnění či nátlaku je soudce povinen odmítnout, a to i jsou-li namířeny vůči jiným soudcům či soudním funkcionářům. Přestože je pro posilování důvěry veřejnosti v justici důležitá mediální prezentace její činnosti, je nutné obezřetně posuzovat podle okolností jednotlivého případu, jaké informace a v jakém rozsahu lze poskytnout. Soudce by měl vždy zvažovat, zda jeho mimosoudní volnočasové i pracovní aktivity neohrožují jeho důstojnost a nesnižují tak důvěru v soudnictví. Pouze v souladu se zákonem se soudce může zapojovat do výkonu státní správy soudů.

Nezávislost soudce je přímo svázána s jeho nestranností, stejně tak důvěra v soudní moc a nároky na chování soudce odpovídají jeho bezúhonnosti, důstojnému vystupování i dosažené odbornosti. Proto lze v jednotlivostech odkázat na výklad jednotlivých bodů II. až IV. Etického kodexu.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2016, č. j. 13 Kss 5/2016-75:

I. Při posuzování práva soudce na svobodu projevu i jeho limitů, jak jsou vymezeny zejména v čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (zákon č. 209/1992 Sb.), čl. 17 LZPS a § 80 ZSS, je třeba rozlišovat projevy soudce zasahující zejména do politické soutěže na straně jedné, které podléhají výraznějšímu omezení, a na druhou stranu projevy vztahující se ke správě soudnictví a kritice vnitřních poměrů v justici, jež požívají vysoké míry ochrany a případná omezení takových projevů nesmí mít odrazující efekt na ostatní soudce. Z povahy

kárného řízení jako prostředku ultima ratio přitom vyplývá, že intenzity kárného provinění budou dosahovat pouze projevy skutečně způsobitelné znatelně narušit důstojnost soudcovské funkce, resp. ohrozit důvěru veřejnosti v soudnictví, tedy v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, či bránit danému soudci v řádném výkonu jeho funkce. Jiné z etického hlediska nevhodné projevy je naopak na místě řešit domluvou, popř. udělením výtky dle § 88a ZSS.

II. Funkce soudce je dle čl. 82 odst. 3 Ústavy, § 74 odst. 2 a § 85 ZSS, neslučitelná s výkonem funkce člena rozkladové komise ministra nebo vedoucího jiného ústředního správního úřadu.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2016, č. j. 16 Kss 1/2016-55: Soudkyně, která se zajímá o vývoj případu u jiného soudce na základě známosti její dcery s účastníkem řízení, se dopouští porušení povinnosti soudce spočívajícího v nepřímém ovlivňování věci, navzdory tomu, že nevyjádří přání ohledně konečného výsledku rozhodnutí. O to spíše je však takové jednání nepřípustné, jde-li o předsedkyni soudu, která je z titulu funkce nadřízená rozhodujícímu soudci, dotazuje se na vývoj případu a skutečnost, že účastník má známost s její dcerou, oznámí rozhodujícímu soudci bezprostředně před učiněním a vyhlášením rozhodnutí (§ 87 odst. 1 ZSS).

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-112:

Soudce má právo vyjadřovat a šířit, i veřejně, své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu, jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce [§ 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) a odst. 4 ZSS].

Otázky, které by si soudce měl položit při úvaze o nárocích na jeho chování s ohledem na důvěru v soudní moc a její nezávislý výkon:

- Dotýká se mé vyjádření k politickým či jiným veřejným tématům nebo má účast na demonstraci či petiční akci rozhodovací činnosti soudce?
- Zním dobře pořadatele takových akcí a jejich cíle?
- Jaký je předmět činnosti a cíl spolku, jehož chci být členem, kdo jsou jeho ostatní členové, jaké jsou mé povinnosti vůči spolku, a nesu nějakou odpovědnost za jeho činnost?
- Nevyvolávají mé mimosoudní pracovní aktivity pochybnost o mé nezávislosti, a to především s ohledem na osoby organizátorů i účastníků přednášek nebo seminářů, obsah a časovou náročnost mimosoudní činnosti, výše a způsob odměňování?

II.1. Soudce vykonává svou funkci nestranně, nezaujatě, bez předsudků a zachovává patřičnou míru zdrženlivosti.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – čl. 82 odst. 1 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích,

přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 62 odst. 1, § 79 odst. 1, § 80 a 85 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 36 odst. 1 LZPS; zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen o. s. ř.) – zejména § 14 odst. 1, § 15 odst. 1 o. s. ř.; zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád, dále jen tr. ř.) – zejména § 30 tr. ř.; zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.) – zejména § 8 s. ř. s.

Obecně:

Imperativ nestrannosti je jednou z nejdůležitějších charakteristik soudce. První povinností vyplývající z imperativu nestrannosti je, aby soudce vždy, jsou-li objektivně dány okolnosti způsobilé jeho nestrannost v konkrétní jím rozhodované věci zpochybnit, takovou skutečnost způsobem předvídaným příslušným procesním předpisem oznámil, a umožnil tak své vyloučení z projednávání předmětné věci. I při úvaze, která okolnost zakládá pochybnost o nestrannosti soudce, je třeba zachovat jistou uměřenost. Na jednu stranu je neoznámení okolnosti způsobující vyloučení soudce kárným proviněním (např. rozhodnutí kárného senátu NSS ze dne 22. 10. 2019, č. j. 13 Kss 2/2019–69), na druhou stranu však není namístě ani přílišná úzkostlivost – oznamování všemožných okolností, které i podle judikatury nemohou způsobit vyloučení soudce (např. prostý kolegiální vztah). Zcela nepřijatelné je i úsilí zbavit se povinnosti rozhodnout složitou či jinak nepříjemnou věc prostřednictvím oznámení o domnělé podjatosti.

Je dále třeba poukázat i na to, že podle judikatury Ústavního soudu (např. nález ÚS ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01) může být soudce vyloučen nejen z důvodů, kdy skutečně existuje kvalifikovaný vztah soudce k účastníkům, jejich zástupcům či k věci, nýbrž i z důvodů objektivních okolností, které v očích veřejnosti mohou jeho nestrannost zpochybnit („not only must the judge be impartial, he must be seen by all to be impartial“. Judge’s Charter in Europe).

Jakkoli jednotlivé procesní předpisy výslovně uvádějí, že soudce nemůže být vyloučen z důvodů spočívajících v jeho postupu či rozhodování v projednávané či jiné věci, nekorektní postup soudce při rozhodovací činnosti může důvěru v jeho nestrannost spolehlivě zničit. Soudce by tedy měl při jakémkoli rozhodování či jiné činnosti v rámci výkonu své funkce dbát o to, aby jeho postup nenarušil důvěru v jeho nestrannost. Jakákoli komunikace s účastníky řízení a jejich zástupci by se měla odehrávat transparentně, podle procesních pravidel upravujících dané řízení a měla by být obsažena ve spise. Při jednání a komunikaci s účastníky či jejich zástupci by soudce měl užívat střízlivý, zdvořilý, srozumitelný a věcný ústní i písemný projev, měl by se zdržet předjímání výsledku řízení, projevů sympatií či antipatií.

Zdrženlivý styl komunikace ovšem není nutno zaměňovat s takzvanou „komisností“, tj. absencí jakýchkoli emocí, empatie a potlačením jakýchkoli projevů osobnosti či lidskosti soudce. Každý soudce je přirozeně jedinečnou osobností, která může i v profesních záležitostech udržovat jistý osobní styl, a i při výkonu funkce by měl být autentický.

Soudce má ovšem vystupovat vůči účastníkům i jejich zástupcům pevně a sebejistě a nenechat se „vyprovokovat“ jejich případně i neurvalými či nepřátelskými projevy

k neadekvátní reakci. Jakkoli takové situace mohou být subjektivně velmi nepříjemné, soudce by se neměl uchýlovat k „odplatě“ v podobě obdobně nepřátelských aktů či komentářů. Pořádková opatření by měla být užívána pouze v případě, kdy je to nezbytné k udržení autority soudu a řádnému průběhu řízení.

Je zřejmé, že řízení se mohou účastnit osoby, u nichž pro zajištění rovnosti účastníků budou nezbytná určitá podpůrná opatření, např. osoby s různým handicapem, osoby, které nerozumí jednacímu jazyku, osoby, u nichž je nezbytné ustanovení opatrovníka; odpovídající pomoc těmto osobám, sledující zajištění jejich procesních práv, není porušením požadavku nestrannosti. Soudce by se měl rovněž vyjadřovat srozumitelně, nikoli „úřední hantýrkou“, zejména pokud některý z účastníků řízení není právním profesionálem či nemá takového profesionálního zástupce.

Soudce by dále měl mít na paměti, že smyslem jeho práce je spravedlivé rozhodování sporů či řešení jiných věcí, které jsou soudu předloženy, nikoli hodnocení osob účastníků a jejich motivů (pokud to zákon nevyžaduje, např. v trestních věcech), samoučelné poučování či vyjadřování názorů na různé věci nesouvisející s předmětem řízení, popř. jiné projevy „ostrovtipu“. V tom by se měla projevit ona zdrženlivost a věcnost jak v komunikaci s účastníky, tak při vedení soudního jednání či při odůvodňování rozhodnutí. Smyslem odůvodnění soudních rozhodnutí je vysvětlení hodnocení skutkové a právní podstaty věci soudem způsobem srozumitelným pro účastníky či pro laickou i odbornou veřejnost, nikoli demonstrování intelektuální (popř. morální) nadřazenosti rozhodujícího soudce.

Narušení nestrannosti způsobuje i hodnocení účastníků či jejich zástupců prostřednictvím předsudků, které namísto objektivního vyhodnocení jednání účastníka, zástupce, svědka apod. dává průchod předpřipraveným vlastnostem obecně přičítaným skupině, jejímž je daný člověk členem, popř. domnělým členem. Takto mohou být pozitivní či negativní vlastnosti přičítány např. osobám určitého pohlaví, národnosti, sociální skupiny, sexuální orientace, náboženského vyznání atd. Soudce jako každý člověk si vytváří určité předběžné porozumění založené na životních či profesních zkušenostech, které mu pomáhá orientovat se ve světě. Tyto zkušenosti jsou obecně velmi užitečné a nelze je a priori zavrhnout, naopak jsou ke správnému výkonu funkce soudce nezbytné. Soudce by měl být ovšem schopen sám tyto „šablony“ reflektovat, přistupovat k nim obezřetně a nenechat se jimi bezmyšlenkovitě vést. Ke každému člověku by při výkonu funkce měl přistupovat jako k jedinečnému subjektu a posuzovat jej individuálně, nikoli na základě vlastností obvykle připsovaných skupině, k níž náleží. Je i věcí profesní etiky usilovat o takto objektivní přístup k lidem, s nimiž soudce jedná při výkonu svého povolání, a vyvarovat se upadnutí do jakési všeobecné skepse, negativismu či dokonce vyhoření. Soudce by měl být schopen známky svého vyhoření vyzorovat a aktivně mu vzdorovat volbou správného pracovního režimu, dostatečnou relaxací, popř. i pomocí příslušných odborníků.

Soudce je oprávněn, a v určitých případech i povinen, o svém postupu při rozhodování některých kauz přiměřeně informovat veřejnost. Může tak činit prostřednictvím tiskového mluvčího daného soudu nebo sám, formou tiskových zpráv či účasti v debatě na dané téma v rozhlasovém či televizním studiu nebo i poskytnutím interview. Přitom by měl zohlednit vlastní komunikační schopnosti i oprávněný zájem veřejnosti o rozhodování určitých sporů. I zde je namístě

zdrženlivost; soudce by měl i v těchto případech zachovat věcný a objektivní tón a měl by se vyvarovat všech projevů, které by mohly být vnímány jako jednostranné či zaujaté.

U případů veřejně sledovaných, na něž má veřejné mínění silný názor či u kauz „politicky citlivých“, tj. na jejichž řešení vyjadřují svůj zájem či názor představitelé politického života, moci zákonodárné či výkonné apod. musí soudce zachovávat velkou obezřetnost, aby nevyvolal podezření, že se podvoluje nátlaku médií, veřejného mínění, politických představitelů, či významných podnikatelů, apod. I u takových případů soudce musí postupovat věcně, nestranně a objektivně i za cenu toho, že se případně stane předmětem veřejné kritiky.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, č. j. 16 Kss 1/2018-207:

I. Podjatost soudce je založena existencí „důvodu pochybovat“ - vážných důvodů domnívat se, že soudce by nemusel nestranný být.

II. „Důvod pochybovat“ musí mít svůj konkrétní skutkový důvod a také svou míru. Míra „důvodu pochybovat“ musí být přiměřená. Nestačí, že lze vysledovat vztahovou linku mezi soudcem a jeho věcí. Aby byla určitá vztahová linka důvodem podjatosti, musí být její význam pro soudce dostatečně intenzivní. Soudci jsou totiž profesionály zvyklými rutinně rozhodovat věci na základě relativně objektivních kritérií a v rámci toho jsou za běžných okolností obvykle schopni se oprostit od svých subjektivních pocitů, postojů a inklinací. Stejně tak je zcela běžné, že opakovaně přicházejí v souvislosti s výkonem své profese do styku s lidmi, které znají a k nimž je nezdědka pojí profesní přátelství. Teprve u nadkritické intenzity vztahu soudce k věci lze o podjatosti uvažovat.

III. Kárná odpovědnost soudce za to, že způsobem předvídaným procesními předpisy neřešil svou možnou podjatost, připadá v úvahu jen tehdy, jestliže soudce mohl sám rozpoznat, že objektivně existuje určitý jeho vztah k věci, který by mohl být důvodem podjatosti. Soudce musí projevovat jistou ostražitost či předběžnou opatrnost. Musí se snažit na různé aspekty svého možného vztahu k věci hledět očima inteligentního laika mimo justiční praxi a zvažovat, jak by se takovéto osobě tyto aspekty jevily.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

Skutečnost, že mezi soudcem a jinou osobou, zejména jiným právním profesionálem (typicky státním zástupcem, advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem), jenž ve věcech, o nichž rozhoduje daný soudce, vystupuje jako procesní aktér, existuje profesní přátelství, nelze považovat samu o sobě za porušení povinností soudce podle § 80 odst. 1 věty první a odst. 2 písm. b) či f) ZSS.

- nález Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2018, sp. zn. III. ÚS 4071/17:

Pejorativní vyjádření na adresu obhájce stěžovatele opodstatňuje závěr, že přinejmenším z hlediska objektivního testu nelze předsedkyni senátu považovat za nestrannou ... Není tedy věcně udržitelné srovnatelné výroky [pejorativní až vulgární výrazy, pozn. aut.] tolerovat ani tehdy, jsou-li proneseny soudci vůči

obviněným a jejich obhájcům, byť měly být takto negativně „hodnoceným“ osobám zůstat skryté.

- usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 12. 2018, č. j. Nao 164/2018-64:

Soudkyně na žalobce v průběhu jednání opakovaně zvyšovala hlas, v určitém momentu též křičela (viz např. 2:50 – 3:00 min. záznamu č. 4), případně směrem k němu nedůstojně slabikovala v domnění, že jí žalobce tímto způsobem snáze porozumí (viz např. 9:35 – 9:55 a 12:13 – 12:28 min. záznamu č. 2). Soud na tomto místě podotýká, že nepochybně nikoliv každé zvýšení hlasu či okřiknutí účastníků řízení, kterým se soudce snaží zjednat pořádek v jednací síni a zajistit řádný průběh jednání, je způsobilé založit pochybnosti o nepodjatosti soudce. V projednávané věci však vyostřené reakce a vystupování soudkyně ještě více násobily již jinak založené pochybnosti o její nepodjatosti. ... Být nestranným je přitom jednou z prvořadých povinností soudce stanovených zákonem (viz zejména § 80 ZSS). Nejvyšší správní soud k tomu podotýká, že mezi těmito povinnostmi se výslovně nenachází to, aby soudci především šetřili peníze státu, jak v průběhu jednání jmenovaná soudkyně opakovaně vyzdvihovala a žalobci spolu se zástupkyní žalovaného předestírala s nepřeslechnutelnou výtkou, že řízení zdržuje a zvyšuje jeho náklady (soudkyně zamítla žádost účastníka o ustanovení tlumočnicka s tím, že dostatečně rozumí českému jazyku). Hlavním úkolem a posláním soudců je rozhodovat o věcech nestranně a spravedlivě, jak ostatně vyplývá ze zaručeného práva jednotlivců na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Na jednání soudce jsou proto kladeny značné nároky. Je to především soudce, který má dbát o to, aby jednání soudu probíhalo důstojně a nerušeně. Přestože nepochybně i soudce je člověk z „masa a kostí“, se svými radostmi i starostmi, rozumem i citem, musí vždy usilovat o to, aby jeho chování a vystupování bylo v rovnováze, aby obsah a formu svých projevů, a zejména své emoce, zvládal a neprojevoval je způsobem, který objektivně nejen účastníkům řízení, ale jakémukoliv vnějšímu pozorovateli přinese pochybnosti o jeho nepodjatosti, a tedy o nestrannosti soudu.

Otázky:

- Jsem připraven oznámit důvod své podjatosti i tehdy, pokud není veřejně známý a jeho zveřejnění může být pro mě nepříjemné?
- Jsem schopen vzdorovat veřejnému mínění a rozhodnout objektivně i s rizikem, že budu objektem kritiky či opovržení v médiích nebo u široké veřejnosti?
- Jsem schopen zdržet se nepřipadných projevů hodnocení či osobních poznámek i vůči osobně nesympatickému, nezdvořilému či nepřátelsky se chovajícímu účastníkovi nebo jeho zástupci?
- Jsem schopen hodnotit objektivně průběh řízení a vzdát se předem předpřipraveného hodnocení věci či účastníků, pokud neobstojí ve světle dalších provedených důkazů?
- Jsem schopen adekvátně reagovat, pokud se jednání začne vyvíjet nepředpokládaným směrem?

II.2. Při výkonu funkce i v osobním životě se soudce chová způsobem, který neohrožuje důvěru v jeho nestrannost.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 82 odst. 1 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 62 odst. 1, § 79 odst. 1, § 80 odst. 1, odst. 2 písm. b), f), odst. 5 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 36 odst. 1 LZPS; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10 Úmluvy.

Obecně:

Nestrannost soudu, resp. soudců, je jedním ze základních atributů výkonu demokratického soudnictví (podle čl. 36 odst. 1 LZPS každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu). Významu tohoto institutu odpovídá čl. 82 odst. 1 Ústavy konstatující, že nestrannost soudců nesmí nikdo ohrožovat. Obecně je zásada nestrannosti zakotvena také v § 79 odst. 1 ZSS; v neposlední řadě je nestrannost při rozhodování součástí slibu (§ 62 odst. 1 ZSS), který po svém jmenování skládá soudce do rukou prezidenta republiky. Komentované ustanovení kodexu má svůj zákonný podklad v § 80 odst. 1 ZSS (soudce a přísedící je povinen vykonávat svědomitě svou funkci a při výkonu funkce a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů). V § 80 odst. 2 písm. b), f) ZSS se příkladmo uvádí povinnosti soudce chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a důstojnosti soudcovské funkce, a dbát svým chováním o to, aby jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybňována.

Důvěra společnosti v nestrannost soudce spoluvytváří předpoklad řádné akceptace výkonu soudní moci včetně žádoucího respektu k soudním rozhodnutím. Vedle samozřejmého nestranného výkonu soudní činnosti je na soudce oprávněně kladen požadavek na odpovídající chování i v osobním životě. Podle § 80 odst. 5 ZSS je soudce povinen ve svém osobním životě svým chováním dbát o to, aby nenarušovalo důstojnost soudcovské funkce a neohrožovalo nebo nenarušovalo důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že soudce nepřestává být soudcem „skončením pracovní doby“ a není anonymní osobou v davu; na jeho osobnost jsou oprávněně kladeny nejvyšší nároky. Judikatura např. došla k závěru, že nestrannost soudní moci a ochrana její autority, může být důvodem pro omezení práva na svobodu projevu soudce.

Důvěra v nestrannost soudce může být narušena zejména:

- nezdrženlivým veřejným projevováním hodnotících názorů vůči určitým osobám, politickým uskupením, apod.,
- pohybováním se v nevhodných společenských kruzích (a to např. včetně účasti na jinak nezavadných akcích „společenské smetánky“ pro zvané),
- přednáškovou činností vůči úzkému či uzavřenému okruhu posluchačů, např. jen několika advokátům, kteří se přitom účastní sporů rozhodovaných tímto soudcem,

- neformálním jednáním vůči přátelům (spolužák jako advokát či státní zástupce) v rámci výkonu soudcovské činnosti,
- nevhodnou publikační činností,
- nerespektováním závazného právního názoru soudů vyšších stupňů v konkrétních projednávaných věcech.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015–112:

Soudce má právo vyjadřovat a šířit, i veřejně, své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu, jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce [§ 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) a odst. 4 ZSS]. Zaviněným porušením těchto povinností soudce může dojít k naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 téhož zákona.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015–53:

I. Z § 80 ZSS, lze dovodit, že soudci jsou, oproti jiným kategoriím osob, částečně omezeni ve svobodě projevu; jde přitom o omezení odpovídající kautelám uvedeným v čl. 17 odst. 4 LZPS a čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

II. Soudce má právo veřejně vyjadřovat svůj názor, a to i k otázkám, které mohou být chápány jako politické a konfliktní. Při realizaci práva na svobodu projevu nicméně soudce nesmí vyjadřovat přímou podporu konkrétnímu politickému subjektu či programu a podporovat či šířit myšlenky, které jsou v rozporu s principy demokratické společnosti. Obecným korektivem jeho počínání musí být vědomí hranice, za níž by již mohl vyvolat dojem, že jím prezentované názory by mohly mít vliv na výkon jeho soudcovské funkce. Při veřejné výměně politických či jiných názorů na otázky veřejného života tak především nesmí vzbudit u veřejnosti zdání oficiálního názoru zastávané funkce a způsob prezentace těchto názorů nesmí vést k narušení důstojnosti soudcovské funkce.

- nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 2617/15:

Pro zachování důvěry veřejnosti v soudní moc je nezbytné, aby si soudci udržovali i ve svých projevech odstup od politické soutěže, a to na jakékoliv úrovni, včetně místní. Soudci se nemohou podílet na kampani politických stran, politických hnutí či volebních seskupení nebo konkrétních politiků, ani svými povolebními projevy ovlivňovat podobu budoucích koalic.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, č. j. 16 Kss 1/2018–207:

I. Podjatost soudce je založena existencí „důvodu pochybovat“ - vážných důvodů domnívat se, že soudce by nemusel nestranný být.

II. „Důvod pochybovat“ musí mít svůj konkrétní skutkový důvod a také svou míru. Míra „důvodu pochybovat“ musí být přiměřená. Nestačí, že lze vysledovat vztahovou linku mezi soudcem a jeho věcí. Aby byla určitá vztahová linka důvodem podjatosti, musí být její význam pro soudce dostatečně intenzivní. Soudci jsou totiž profesionály

zvyklými rutinně rozhodovat věci na základě relativně objektivních kritérií a v rámci toho jsou za běžných okolností obvykle schopni se oprostit od svých subjektivních pocitů, postojů a inklinací. Stejně tak je zcela běžné, že opakovaně přicházejí v souvislosti s výkonem své profese do styku s lidmi, které znají a k nimž je nezdědka poji profesní přátelství. Teprve u nadkritické intenzity vztahu soudce k věci lze o podjatosti uvažovat.

III. Kárná odpovědnost soudce za to, že způsobem předvídaným procesními předpisy neřešil svou možnou podjatost, připadá v úvahu jen tehdy, jestliže soudce mohl sám rozpoznat, že objektivně existuje určitý jeho vztah k věci, který by mohl být důvodem podjatosti. Soudce musí projevovat jistou ostražitost či předběžnou opatrnost. Musí se snažit na různé aspekty svého možného vztahu k věci hledět očima inteligentního laika mimo justiční praxi a zvažovat, jak by se takovéto osobě tyto aspekty jevily.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

I. Skutečnost, že mezi soudcem a jinou osobou, zejména jiným právním profesionálem (typicky státním zástupcem, advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem), jenž ve věcech, o nichž rozhoduje daný soudce, vystupuje jako procesní aktér, existuje profesní přátelství, nelze považovat samu o sobě za porušení povinností soudce podle § 80 odst. 1 věty první a odst. 2 písm. b) či f) ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2011, č. j. 13 Kss 11/2010-51:

Nerespektování závazného právního názoru srozumitelně formulovaného a vysloveného odvolacím soudem ve zrušujícím rozhodnutí může vyvolat pochybnosti o správném fungování soudnictví jak uvnitř soudů, tak především navenek, a je schopno narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů. V takovém případě jde o zaviněné porušení povinností soudce stanovených zákonem (zde § 149 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád) a naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16:

Literární a publikační činnost soudců, garantovaná v rámci jejich práva na svobodu projevu, by měla být vykonávána s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožovala nepřijatelným způsobem autoritu a nestrannost soudní moci, zajišťovala zachování důvěry veřejnosti v soudní moc a nezasahovala do práva účastníků řízení na spravedlivý proces.

Otázky, které by si soudce měl položit při úvaze o možnosti narušení důvěry v jeho nestrannost:

- Kdo může vnímat a hodnotit projevy mého jednání (rodina, přátelé, veřejnost, odborná veřejnost, účastníci řízení, kolegové)?
- Jak „také“ může vyznít obsah, ale i forma, mého jednání pro různé sledující osoby?
- Může být mé jednání spojováno či dáváno do souvislostí s projednávanými soudními případy, resp. obecně i jen s tím, že jsem soudce?

II.3. Soudce se zdrží projevů, které by mohly ovlivnit výsledek řízení nebo vzbudit pochybnost veřejnosti o nestrannosti řízení, a to i ve věcech, které neprojednávává. Vyvaruje se chování, které by mohlo vést k jeho vyloučení z projednávané věci.

Související předpisy: Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 17 LZPS; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 ZSS.

Obecně:

Kategorie, jež jsou řešeny v uvedeném ustanovení, především svoboda projevu soudce, jakož i chování soudce, které by mohlo vést k jeho vyloučení z projednávané věci, mají úzkou návaznost na základní etické zásady i společenské požadavky na výkon funkce soudce, kterými jsou nezávislost, nestrannost a důstojnost; ty se přirozeně a z podstaty věci prolínají.

Věta první: Soudce je povinen vykonávat svědomitě svou funkci a při výkonu funkce a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů (§ 80 odst. 1 věta první ZSS). Obdobnou povinnost má soudce při své činnosti mimo výkon funkce soudce a při výkonu svých politických práv (§ 80 odst. 4 ZSS).

Ze zmíněných ustanovení zákona o soudech a soudcích lze obecně dovodit jednak povinnost soudce řádně vykonávat svou funkci, jednak chovat se jak při výkonu funkce, tak i v osobním životě, pokud možno zdrženlivě. Na osobnost soudce jsou kladeny vyšší nároky, než na jiné osoby, respektive jsou na ně kladeny nároky srovnatelné s osobami v postavení nejvyšších státních funkcí tak, jak vyplývají z Ústavy. Na soudce lze sice obecně v tomto smyslu klást vyšší nároky, nicméně nelze pominout jeho člověčenství, to, že chladná neosobní logika může zakládat nespravedlnost a že potřebuje emoční korektiv, neboť ani soudce nelze odtrhnout od běžných lidských činností, osobního, intimního, sociálního či politického života.

Uvedené se vztahuje bezpochyby také na právo soudce na svobodu projevu, a je tak potřebné vymezit jeho limity. Smyslem požadavku na zachování určité zdrženlivosti soudců je dosažení důvěry veřejnosti v to, že soudce odfiltruje vnější vlivy, nenechá se nijak ovlivnit a věc, kterou bude rozhodovat, rozhodne správně bez ohledu na veškeré okolnosti.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

I. Právo soudce na svobodu projevu a jeho limity jsou vymezeny zejména čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS a § 80 ZSS. Je třeba rozlišovat projevy soudce zasahující zejména do politické soutěže na straně jedné, které podléhají výraznějšímu omezení a na druhou stranu projevy vztahující se ke správě soudnictví a kritice vnitřních poměrů v justici, jež požívají vysoké míry ochrany a případná omezení takových

projevů nesmí mít odrazující efekt na ostatní soudce. Z povahy kárného řízení jako prostředku ultima ratio přitom vyplývá, že intenzity kárného provinění budou dosahovat pouze projevy skutečně způsobilé znatelně narušit důstojnost soudcovské funkce, resp. ohrožit důvěru veřejnosti v soudnictví, tedy v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, či bránit danému soudci v řádném výkonu jeho funkce. Jiné z etického hlediska nevhodné projevy je naopak na místě řešit domluvou, popř. udělením výtky podle § 88a ZSS.

Věta druhá: V souvislosti se svobodou projevu soudce, jež je obecně limitována zmíněným čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS a § 80 ZSS, se soudce rovněž musí vyvarovat chování, které by ve svém důsledku mohlo vést k jeho vyloučení z projednávané věci. Jde o vyjádření požadavku nestranného a nezávislého rozhodování. Je notorií, že by soudce ve svých vyjádřeních měl dodržovat potřebnou míru obezřetnosti tak, aby např. na jedné straně veřejnost byla objektivně informována o stavu jím projednávané věci, na straně druhé by nemělo docházet k předjímání či naznačení možného výsledku řízení, či zvýhodňování strany řízení tak, aby jeho vyjádření popř. jiné obdobné chování nezaložilo důvod k pochybám o jeho nestrannosti a případnému vyloučení z projednávané věci či nebylo samotným důvodem k těmto pochybám.

**- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2016
č. j. 16 Kss 1/2016-55:**

Soudce má právo vyjadřovat se a šířit i veřejně své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce. Zaviněným porušením těchto povinností soudce může dojít k naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS (viz taktéž rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015-53 – shledána kárná odpovědnost soudce za publikaci článků, v nichž byly neobjektivně a dehonestujícím způsobem vykresleni migranti, pracovníci neziskových organizací a aktivisté, ve znění nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16).

**- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018,
č. j. 16 Kss 1/2018-207:**

I. Podjatost soudce je založena existencí „důvodu pochybovat“- vážných důvodů domnívat se, že soudce by nemusel být nestranný.

II. „Důvod pochybovat“ musí mít svůj konkrétní skutkový důvod a také svou míru. Míra „důvodu pochybovat“ musí být přiměřená. Nestačí, že lze vysledovat vztahovou linku mezi soudcem a jeho věcí. Aby byla určitá vztahová linka důvodem podjatosti, musí být její význam pro soudce dostatečně intenzivní. Soudci jsou totiž profesionály zvyklými rutinně rozhodovat věci na základě relativně objektivních kritérií a v rámci toho jsou za běžných okolností obvykle schopni se oprostit od svých subjektivních pocitů, postojů a inklinací. Stejně tak je zcela běžné, že opakovaně přicházejí v souvislosti s výkonem své profese do styku s lidmi, které znají a k nimž je nezdůvodněná poji profesní přátelství. Teprve u nadkritické intenzity vztahu soudce k věci lze o podjatosti uvažovat.

III. Kárná odpovědnost soudce za to, že způsobem předvídaným procesními předpisy neřešil svou možnou podjatost, připadá v úvahu jen tehdy, jestliže soudce mohl sám rozpoznat, že objektivně existuje určitý jeho vztah k věci, který by mohl být důvodem k podjatosti. Soudce musí projevovat jistou ostražitost či předběžnou opatrnost. Musí se snažit na různé aspekty svého možného vztahu k věci hledět očima inteligentního laika mimo justiční praxi a zvažovat, jak by se takovéto osobě tyto aspekty jevily.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, č. j. 16 Kss 1/2018-207, či rozhodnutí téhož soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

I. Skutečnost, že mezi soudcem a jinou osobou, zejména jiným právním profesionálem (typicky státním zástupcem, advokátem, notářem, soudním exekutorem apod.), jenž ve věcech, o nichž rozhoduje daný soudce, vystupuje jako procesní aktér, existuje profesní přátelství, nelze považovat samu o sobě za porušení povinností soudce podle § 80 odst. 1 věty první a odst. 2 písm. b) či f) ZSS.

Otázky, které by si soudce měl položit při úvaze, zda jeho projevy a chování nezbuzují pochybnosti veřejnosti o jeho nestrannosti:

- v obecné rovině lze odkázat na otázky týkající se bodu II.2. Etického kodexu, a poté:

- Jaký je můj profesní, objektivní vztah k projednávaným věcem či osobám, jichž se úkon přímo dotýká?

- Jsem schopen sám rozpoznat, že objektivně existuje můj určitý vztah k věci, který by mohl být důvodem mé podjatosti?

- Projevil jsem v této souvislosti potřebnou míru ostražitosti či předběžné opatrnosti, např. ve svých vyjádřeních, chování nejen při projednání věci samé, ale rovněž např. při setkávání na školeních, konferencích, při setkání s osobami, s nimiž mne pojí tzv. profesní přátelství, tak aby mé chování nezbudilo pochybnosti veřejnosti o nestrannosti řízení?

- Jaký je můj subjektivní vztah k projednávaným věcem či osobám, jichž se úkon přímo dotýká a jsem schopen se oprostit od svých subjektivních pocitů, postojů a inklinací?

- Zvládám emoce v případě vyhocené situace nejen v jednací síni?

- Jsem schopen oddělit své soukromé zájmy od rozhodovací činnosti, na které se podílím v zájmu respektování profesní a osobní cti?

II.4. Se zástupci sdělovacích prostředků soudce jedná otevřeně, při zachování požadavku nezávislosti a nestrannosti soudní moci.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 2 písm. b), odst. 4, 5, 6 ZSS; ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, čl. 82 odst. 1, čl. 95 odst. 1, 2 Ústavy; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 36 odst. 1 LZPS; Úmluva o ochraně

lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10 Úmluvy.

Z literatury: JIRSA, Jaromír, Vávra, Libor, Janek, Kryštof, Meduna, Petr. Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty. Praha: LexisNexis CZ, 2006; McLachin, Beverley. Courts, Transparency and Public Confidence-To the Better Administration of Justice. Deakin Law Review, 2003; Herczeg, Jiří. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004; Bartoň, Michal. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002;

Obecně:

Při styku s veřejností by se soudce měl vždy řídit pravidly, která uvedl již Sokrates: „zdvořile naslouchat, moudře odpovídat, rozumně zvažovat a nestranně rozhodovat“.

Transparentnost soudní moci.

Povinnost soudce rozhodovat nestranně se nevyčerpává jen pasivním dodržováním zákonných pravidel. Soudci by měli též působit aktivně. Jejich povinností je prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst. Tento požadavek na aktivní přístup k roli soudce však nelze realizovat bez kontaktu s masmédií. Primárním kanálem komunikace s veřejností sice stále zůstává výrok soudního rozhodnutí a jeho odůvodnění, nicméně důraz je kladen také na srozumitelnost rozhodnutí, a to nejen pro jeho adresáty, ale také pro veřejnost, včetně sdělovacích prostředků (in JIRSA, Jaromír, Vávra, Libor, Janek, Kryštof, Meduna, Petr. Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty. Praha: LexisNexis CZ, 2006).

Podle zásady transparentnosti soudní moci platí, že veřejnost musí být informována o věcech veřejného zájmu. Jak již uvedl Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10, „legitimním cílem veřejné diskuse je veřejná kontrolovatelnost konání spravedlnosti, souzení za bílého dne, nikoli v temnu neveřejného soudního řízení. Naopak souzení nedostatečně veřejné je způsobilé snížit autoritu soudní moci, neboť může generovat podezření veřejnosti, že 'je co skrývat' (ve smyslu konání nespravedlnosti). Bez důvěry není řádný výkon veřejné moci v demokratickém státě možný. Prvek důvěry je tak i funkční podmínkou výkonu demokratické veřejné moci, a proto je třeba důvěru v akty veřejné moci chránit; důvěra v soudní rozhodování patří mezi základní mimoprávní atributy právního státu“.

Je tedy žádoucí, aby věci týkající se justice byly předmětem veřejné debaty a tím také vnější kontroly. Jedině díky dostatku informací má pak občan možnost činit kvalifikovaná politická rozhodnutí a účastnit se veřejného života. Transparentnost jako prostředek k prosazování zákonnosti a spravedlnosti má za cíl zachování a budování odůvodněné důvěry veřejnosti v soudnictví, tedy v to, že soudy vykonávají spravedlnost férově, nestranně, nezávisle a podle práva. Spravedlnost musí být nejen konána, ale musí být i vidět, že je konána, neboť dodržování práva v první řadě závisí nikoli na donucovacích prostředcích, ale právě na důvěře veřejnosti v to, že tomu tak skutečně je (srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05).

Transparentnost soudnictví má rovněž výchovnou funkci, jelikož vzdělává veřejnost v oblasti jejích práv a povinností. Vědomí, že je soudcům „hleděno pod ruce“ by mělo působit také jako preventivní prostředek proti korupci a dalším prohřeškům soudců i státu a zajišťovat tak ochranu práva stran sporu na spravedlivý proces. V neposlední řadě by pak měla transparentnost mít i terapeutické účinky, jelikož veřejně přístupný rozsudek dává všem na vědomí, že určitá osoba byla v právu, nebo se naopak zmýlila (in McLachin, Beverley. Courts, Transparency and Public Confidence-To the Better Administration of Justice. Deakin Law Review, 2003).

Podstata transparentní justice je realizována zejména ve veřejném vyhlásování rozsudků a též ve styku soudce s masmédií, jelikož masmédiá vytvářejí důležitou úlohu zprostředkovatele informací mezi státem, tedy také soudní mocí, a veřejností a svým příjemcům umožňují sledovat aktuální dění v soudnictví z pohodlí svých „obrazovek“. Tento pohled na soudnictví ve značné míře tedy závisí na informacích poskytovaných masmédií. Masmédiá pak jsou jakýmsi „hlídacím psem demokracie“, neboť právě ona jsou „jedním z prostředků, jak si mohou politici a veřejnost ověřit, zdali soudci plní svou těžkou úlohu způsobem, který je v souladu s cílem, který tvoří základ úlohy jim svěřené (in Prager a Oberchlick proti Rakousku, č. 15974/90, rozsudek ESLP ze dne 26. 4. 1995).

Zdrženlivost soudní moci.

Soudce má být vždy ve svých projevech na veřejnosti zdrženlivý. Přestože může být pro soudce lákavé stát se mediálně známým a prožít si svých 15 minut slávy, jeho primární povinností je poskytnout každému spravedlnost a nevystavovat se zbytečně výtkám možné podjatosti (in Herczeg, Jiří. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004, s. 127-128). Sám se nesmí soudce úmyslně uvést do „postavení mimo hru“, tím že zaujme předem stanovisko k projednávané věci, nebo k věci, u níž je pravděpodobné, že se před soud dostane (in Bartoň, Michal. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002). Proto je nutné dodržovat ve styku s masmédií nejenom zásahu transparentnosti a zdrženlivosti justice, která má odraz ve veřejnosti jak jednání soudu, tak soudních rozhodnutí, ale je nutné respektovat i zásadu rovného zacházení, tedy toho, že masmédiá i přes své postavení „hlídacího psa“ demokracie nemají privilegované postavení ve styku se soudem, soudcem, ani účastníky soudních řízení. Před vynesením rozsudku by se proto měl soudce ve vyjádřeních pro masmédiá omezit pouze na sdělení technického a organizačního rázu, jelikož v té fázi řízení je nejdůležitější dosažení spravedlivého rozhodnutí, nikoli dosažení pozornosti médií. Kromě toho by se soudce měl zdržet přílišných komentářů k případům, u nichž zůstává, byť jen teoretická či technická možnost, že je bude znovu rozhodovat. Měl by se tedy omezit pouze na logické vysvětlení důvodů svého rozhodnutí, avšak v podobě přístupné laické veřejnosti.

Ve věci rozsahu informovanosti masmédií soudcem však nelze přehlédnout nález Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, podle kterého „není možné vyloučit úsudek o soudcově nepodjatosti, pokud je důvod o ní pochybovat vzhledem k jeho konkrétním vyjádřením, veřejně vysloveným v době, kdy má ve věci opětovně rozhodovat, navíc za situace, kdy jeho dřívější právní názory a závěry byly jednou ze stran poměrně ostře napadeny, a i ve sdělovacích prostředcích kritizovány. Za takových okolností lze pochybovat o tom, že soudce vůbec není dotčen takovým úsudkem o výkonu své rozhodovací pravomoci, o čemž právě svědčí i jeho výroky v inkriminovaném rozhovoru. Soudce tak může poskytovat informace o své činnosti,

nicméně v daném případě je nutné v zájmu zajištění autority a nestrannosti soudní moci toto jeho právo omezit“. Rolí komentátora kauzy může být pověřen soudcem též tiskový mluvčí soudu, který může plnit i funkci ochrannou, neboť soudce nemusí čelit tlaku masmédií a je možné o sporu informovat vydáním tiskové zprávy či vyjádřením tiskového mluvčího, bez osobní angažovanosti soudce.

Pokud jde o komentáře soudce dovnitř soudní soustavy i zde platí obdobná pravidla. Zveřejnění interních informací zaměstnanci veřejných institucí, tedy i soudů, je nutné posuzovat ve světle jejich povinnosti mlčenlivosti, loajality a diskrétnosti, a to i v případě, že je na těchto informacích zvýšený veřejný zájem. Specifická společenská úloha soudní soustavy, jako záruky spravedlnosti, základní hodnoty právního státu, musí požívat důvěru veřejnosti, pokud má být úspěšná při výkonu svých povinností. K tomu přistupuje u soudců navíc povinnost zachovávat v projevech zdrženlivost v případě, že by jimi mohlo dojít k zpochybnění nestrannosti a autority soudní moci (in Kudeshkina proti Rusku, č. 29492/05, rozsudek ESLP ze dne 26. 2. 2009).

U komentářů soudců k věcem týkajícím se veřejného dění soudce též nutně musí zachovat kritérium uměřenosti, nesmí vystupovat autoritativně a konfrontačně, ale uměřeně, může přitom i kritizovat, ale věcně (srov. rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 13 Kss 6/2017-538).

Obecně je třeba přihlídnout k tomu, že od veřejné moci a soudů je vyžadována vyšší míra tolerance, velkorysosti a nadhledu i k věcem veřejného zájmu, tedy nejenom ve vztahu k účastníkům a masmédiím.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015-53:

Soudce má právo veřejně vyjadřovat svůj názor, a to i k otázkám, které mohou být chápány jako politické a konfliktní. Při realizaci práva na svobodu projevu nicméně soudce nesmí vyjadřovat přímou podporu konkrétnímu politickému subjektu či programu a podporovat či šířit myšlenky, které jsou v rozporu s principy demokratické společnosti. Obecným korektivem jeho počínání musí být vědomí hranice, za níž by již mohl vyvolat dojem, že jím prezentované názory by mohly mít vliv na výkon jeho soudcovské funkce. Při veřejné výměně politických či jiných názorů na otázky veřejného života tak především nesmí vzbudit u veřejnosti zdání oficiálního názoru zastávané funkce a způsob prezentace těchto názorů nesmí vést k narušení důstojnosti soudcovské funkce.

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 1999, sp. zn. 7 Nd 310/99:

Uveřejnění článku v denním tisku, ve kterém se soudce odvolacího soudu před rozhodnutím o odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně vyjadřuje v tom smyslu, zda takový rozsudek je či není správný, je způsobilé vyvolat pochybnost o jeho objektivitě a nestrannosti. Jestliže soudce skutečně poskytl novináři takový rozhovor, jde o pochybnost, jež je důvodem pro vyloučení soudce z úkonů trestního řízení pro jeho vztah k věci (§ 30 odst. 1 tr. ř.) bez ohledu na to, zda publikovaná citace odpovídá skutečnému vyjádření soudce, jak je učinil při rozhovoru s autorem článku.

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Prager a Oberschlick proti Rakousku ze dne 26. 4. 1995, stížnost č. 15974/90:

Otázky spojené s fungováním soudní moci jsou vždy předmětem veřejného zájmu.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-112:

Soudce má právo vyjadřovat a šířit, i veřejně své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu, jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce [§ 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) a odst. 4 ZSS]. Zaviněným porušením těchto povinností soudce může dojít k naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2015, č. j. 16 Kss 7/2014-92:

Soudce zcela jistě není ve veřejném životě vylučován z realizace svých politických práv, nicméně je při ní přece jen částečně determinován. Ve spojení s posuzovanou věcí lze konstatovat, že se i soudce se může zapojovat do předvolebního dění při komunálních volbách, a to především tam, kde má trvalý pobyt a kde má také právo volit. Přiměřeně se do předvolebního dění při komunálních volbách potom může zapojovat i tam, kde trvalý pobyt a právo volit nemá, a to zejména tehdy, pokud se v daném místě častěji zdržuje, vlastní tam nemovitost, jako tomu bylo v nyní posuzovaném případě. Měl by tak ovšem činit vždy uměřeně, zdrženlivě, a způsobem, kterým se nepropůjčuje ke zneužití soudcovské funkce k prosazení soukromých zájmů konkrétní volební strany či konkrétního kandidáta ve volbách. Současně by měl jednat tak, aby to nevybočovalo z obecných představ občanů o zapojování veřejnosti do předvolebního dění a z obvyklého průměru výkonu takových aktivit. Neměl by se přitom, a to ani v jednotlivostech projevat, autoritativně a konfrontačně. To přitom neznamená, že by se soudce při svém zapojení do předvolebního dění při komunálních volbách nemohl vyjadřovat kriticky, musí se však vždy pohybovat v rámci kritiky věcné, aniž by se dotýkal ctí kritizovaných.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 13 Kss 6/2017-53:

Jednotlivec, který přijal funkci soudce, je při výkonu své svobody projevu podle čl. 17 LZPS a čl. 10 Úmluvy vázán povinnostmi loajality a zdrženlivosti. Jeho svoboda projevu tudíž podléhá zvláštním omezením, která vyplývají z této povinnosti. Soudce zejména nesmí svými projevy narušovat důvěru veřejnosti v to, že bude rozhodovat v souladu se základními principy demokratického právního státu, a důvěru v nestrannost a nezávislost soudní moci. Každý případ je však nutné posuzovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem, přičemž je nutné vzít v potaz zejména postavení soudce, který projev pronesl, místo a způsob projevu, obsah jeho výroků a celkový kontext, ve kterém tyto výroky byly učiněny.

Otázky:

- Jde ze strany médií o požadavek na komentář o věci dosud neskončené?

- Je vhodné komentář pro média přenechat tiskovému mluvčímu soudu?
- Existuje byť jen teoretická či technická možnost, že soudce bude věc, na kterou je tázán, znovu rozhodovat?
- Jde o věc, kde je možná a přípustná veřejná debata?
- Jde o věc, která směřuje dovnitř soudní soustavy?
- Jde o věc, která je předmětem veřejné nebo politické diskuse?

II.5. Soudce je zdrženlivý při veřejném vyjadřování politických názorů.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 2 písm. b), odst. 4 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 17 LZPS; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10 Úmluvy,

Obecně:

Právo na svobodu projevu (jehož součástí je i svobodné vyjadřování politických názorů) není právem absolutním. Jak čl. 17 odst. 4 LZPS, tak čl. 10 odst. 2 Úmluvy předpokládají možnost jeho omezení, je-li to nezbytné z důvodů, které lze charakterizovat jako nejdůležitější veřejné zájmy; čl. 10 odst. 2 Úmluvy dokonce jako důvod omezení výslovně uvádí i zájem na zachování autority a nestrannosti soudní moci. Přestože žádný zákon soudce ve výkonu tohoto práva výslovně neomezuje, kárná judikatura uvádí, že toto omezení lze dovodit výkladem § 80 odst. 1, § 80 odst. 2 písm. b) a § 80 odst. 4 ZSS. Mezi vykonavateli veřejné moci a státem existuje z povahy věci „zvláštní pouto“, které je v případě soudců, kteří požívají zvláštních privilegií a mají představovat společenskou autoritu, silné; lze po nich proto požadovat, aby strpěli v nezbytném rozsahu i určitá omezení, která se osob bez tohoto pouta netýkají. Po soudcích lze z tohoto důvodu legitimně vyžadovat jistou loajalitu vůči státu a zejména pak zdrženlivost při veřejné prezentaci svých politických názorů. Omezení soudců ve výkonu svobody projevu lze považovat za legitimní, neboť sleduje požadavek na zachování nestrannosti soudní moci. Jde přitom o opatření nezbytné, protože jiným způsobem (například prostředky práva soukromého) zamýšleného cíle nelze spolehlivě dosáhnout. Zájem na zachování autority soudní moci a důvěry veřejnosti v její nestrannost lze přitom považovat za závažnější, než omezení spočívající v tom, že se soudci musí poněkud omezit ve svém právu na svobodu projevu.

Uvedené omezení ovšem nelze vykládat příliš restriktivně. Soudce má právo mít vlastní názor na otázky veřejného života, na konkrétní společenské události a nelze mu bránit v tom, aby tyto své názory vyjadřoval i veřejně. To platí i pro témata, která lze vnímat jako politická a konfliktní. Soudce by měl ve společnosti představovat jistou společenskou autoritu a jeho veřejně vyjádřené názory tak mohou i pozitivně přispět k veřejné diskusi nad společenskými tématy. Vždy však musí mít na zřeteli, že právě jeho postavení může být důvodem, že jím vyjádřené názory může veřejnost vnímat citlivěji a mohou ve společnosti vyvolat výraznější reakce. Soudce se tedy

může podílet na veřejné výměně politických i jiných názorů, nesmí však vzbudit zdání oficiálního názoru jím zastávané funkce. Korektivem jeho počínání musí být hranice, za níž by mohl vyvolat dojem, že jím prezentované názory by mohly mít vliv na výkon jeho soudcovské funkce. Nelze proto akceptovat, aby soudce veřejně vyjadřoval podporu konkrétnímu politickému programu či subjektu, nebo aby svými vyjádřeními podporoval či šířil myšlenky, které jsou v rozporu s principy demokratické společnosti. Je nezbytné, aby jakákoli veřejná prohlášení soudce udržovala odstup od ostatních mocí ve státě a na všech úrovních politiky též odstup od politické soutěže. Soudcem vyjadřované politické názory by měly být vždy věcné, slušně formulované, neměly by sloužit k jeho zviditelnění, prosazování jeho čistě soukromých zájmů a měl by být pečlivě vážen celkový kontext, v němž zazní. Je nevhodné, aby soudce v jakékoli politické diskusi (v nejširším pojetí tohoto pojmu) zdůrazňoval, že je soudcem, či aby odkazem na toto své postavení jakkoli argumentoval. Tento požadavek se nicméně neuplatní v případech veřejné diskuse týkající se otázek justice (její správa, organizace, apod.); zde má soudce naopak celkově větší volnost v prezentování svých názorů, neboť jde o primárně diskusi odbornou. Lze uzavřít, že základním požadavkem kladeným na soudce při výkonu tohoto politického práva je zdrženlivost.

Hodlá-li soudce veřejně vyjadřovat své politické názory či vstupovat do politické diskuse, měl by (kromě primární otázky, zda je takový postup vůbec potřebný či vhodný) uvážit povahu fóra, kde tak učiní (je například rozdíl mezi věcně a odborně vedenou diskusí v odborném periodiku či komentáři pro veřejnoprávní média na straně jedné a článkem na extremistickém internetovém blogu na straně druhé), vhodnost doby (není-li například aktuálně vedena intenzivní politická kampaň před volbami), či formu, v jaké budou jeho myšlenky podány (měl by se zdržet konfrontačních či difamujících prohlášení). V případě veřejných diskusí není též bez významu okruh diskutujících osob (není vhodné, zapojovat se do diskusí vedených čistě politiky s omezenou či vyloučenou účastí veřejnosti, apod.).

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015-53:

Kárný senát posuzoval obsah článků publikovaných soudcem na internetovém fóru, ve kterých se literární formou vyjadřoval k aktuálním politickým otázkám. V rozhodnutí se obsáhle a komplexně vyjádřil k otázce vyjadřování politických názorů soudci; v odůvodnění lze nalézt četné odkazy na judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva k řešené problematice, z nichž lze dále čerpat. Kárný senát potvrdil právo soudce veřejně se vyjadřovat i k politickým otázkám při dodržení imperativu zdrženlivosti. Kárně obviněný byl uznán vinným ze spáchání kárného provinění nikoli z důvodu prezentace politických názorů, ale pro zjevně nevhodnou formu jejich prezentace (užívání vulgarismů, konfrontační a nactiutračné vyjadřování). Tímto jednáním došlo k narušení důstojnosti soudcovské funkce.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-112:

Kárný senát uznal soudce vinným ze spáchání kárného provinění, spočívajícího v rozeslání e-mailu širší skupině osob (zahrnující i novináře), jehož obsahem byly smyšlené výroky některých politiků, obsahující množství vulgárních výrazů a naznačující nezákonné jednání v něm uvedených osob, ačkoliv si byl vědom toho,

že se jedná o smyšlený dokument. Kárný senát přitom akcentoval silně difamující obsah sdíleného dokumentu, i fakt, že byl rozeslán v době probíhajících voleb. Za podstatné přitom označil zjištění, že adresátem e-mailu nebyl jen uzavřený okruh osob, ale též novináři, přičemž soudce sdílený dokument nedoprovodil vlastním komentářem minimálně ve smyslu upozornění, že obsah dokumentu není pravdivý. Přestože kárný senát uznal, že soudce nebyl původcem dokumentu, shledal jeho kárné provinění již v tom, že se vědomě podílel na jeho šíření, a to bez jakéhokoli vysvětlujícího dodatku. Tímto jednáním došlo k narušení důstojnosti soudcovské funkce a ohrožení důvěry v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů. Ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí byla zamítnuta **nálezem Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2490/15.**

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 7. 2015, č. j. 16 Kss 7/2014-92:

Kárný senát uznal soudce vinným ze spáchání kárného provinění, spočívajícího v tom, že v průběhu volební kampaně před komunálními volbami umožnil, aby jeho jménem a s uvedením jeho postavení soudce konkrétního soudu, byl sepsán a distribuován do poštovních schránek voličům v obci, kde vlastní chatu, leták, v němž zhodnotil volební kampaň do zastupitelstva obce u jednotlivých kandidujících volebních stran, přičemž v návaznosti na to po proběhnutích volbách pokračoval v této své angažovanosti tak, že publikoval v místním periodiku článek, v němž děkoval všem voličům, kteří „zvážili odpovědně komu dát ve volbách hlas“ a rozvedl, jaké koalice je možno v zastupitelstvu obce vytvořit. Současně apeloval na nově zvolené zastupitele, aby si uvědomili, kdo se stal absolutním vítězem voleb, přičemž zdůraznil, že tento politický subjekt má lepší předpoklady vést obec, než kandidáti ostatních subjektů, a vyslovil obavy, že pokud město nepovede právě konkrétní osoba z vítězné strany, hrozí obci katastrofa. Porušení soudcovských povinností shledal kárný senát v tom, že popsáním jednáním soudce fakticky veřejně vyjádřil před volbami podporu jedné z volebních stran, přičemž se prezentoval jako soudce. Tímto postupem přitom sledoval vlastní, soukromé zájmy. Zohledněn byl též konfrontační způsob, jakým soudce své politické názory vyjádřil. Tímto jednáním soudce ohrozil důstojnost soudcovské funkce a zneužil funkci soudce k prosazování soukromých zájmů. Ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí byla zamítnuta **nálezem Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 2617/15.** Ústavní soud (s výjimkou konstatování nepřijatelně konfrontačního způsobu prezentace názorů) závěry kárného senátu aproboval. Výslovně konstatoval, že kárný senát neporušil stěžovatelovu svobodu projevu, neboť stěžovatel se sám ze své iniciativy aktivně, otevřeně a s nadměrnou intenzitou zapojil do politické soutěže, a tím porušil povinnost zdrženlivosti.

Otázky:

- Nemohou být mnou prezentované názory vnímány jako podpora konkrétního politického programu nebo politického subjektu?
- Nemohou být mnou prezentované názory vnímány jako vstup do probíhající politické soutěže před volbami?
- Dodržuji při prezentaci svých názorů dostatečnou míru zdrženlivosti a požadavky na slušné vystupování?
- Kdo jsou další účastníci veřejné diskuse na politické téma?
- Kdo je pořadatelem demonstrace, petiční akce, apod., které se hodlám zúčastnit?

- Nesouvisí veřejná debata či účast na akcích, které mají politické cíle, nějakým způsobem (byť i jen potenciálně) s mou rozhodovací činností v konkrétních věcech?
- Jaká forma účasti (pasivní účast vs. aktivní vystoupení) na politicky zaměřené akci je pro mne, jako soudce, adekvátní?

II.6. Soudce se při výkonu funkce i v osobním životě vyvaruje projevu jakékoli diskriminace a její podpory. Přistupuje stejně ke každému, kdo se účastní soudního řízení, a takový přístup vyžaduje i od těchto osob.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 90, čl. 95 odst. 1, čl. 96 odst. 1 Ústavy; usnesení č. DE01/48 Valného shromáždění OSN, Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen „Deklarace“) – zejména čl. 7 Deklarace; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 14 Úmluvy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 79 odst. 1, 2, § 80 odst. 2 písm. e), f), odst. 3, 4, 5, 6 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 1, čl. 2 odst. 1, čl. 3, zejména jeho odst. 1 a 3, čl. 15, 24, 25, 36, 37 až 40, čl. 42, 43 LZPS; zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) – zejména § 2 odst. 3, 4, § 3 odst. 2, § 4 odst. 1, 2, § 5 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

Obecně:

Požadavek na shora popsané chování soudce přímo vyplývá nejenom z principu nezávislosti, ale především nestrannosti soudní moci, tedy i všech soudců, z poslání soudů a soudců v nich působících, jak vyplývá z čl. 90 Ústavy, podle něhož „Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.“, přičemž z čl. 96 odst. 1 Ústavy vyplývá, že „Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.“. V této souvislosti nelze nezmínit Všeobecnou deklaraci lidských práv, podle jejíhož čl. 7 „Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou zákonnou ochranu bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci.“. Stejně tak nelze pominout ani čl. 14 Úmluvy, nazvaný „Zákaz diskriminace“, podle něhož „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“ V tomto ustanovení Úmluvy jsou přitom specifikovány základní možné příčiny diskriminace dané odlišností konkrétních skupin a jednotlivců, kdy tyto odlišnosti nikdy nesmí být důvodem pro diskriminaci takovýchto skupin či jednotlivců. V tomto směru lze odkázat i na čl. 1 větu první LZPS, podle něhož „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech.“ Zákaz diskriminace a jakýchkoli projevů diskriminace pak vyplývá i z čl. 2 odst. 1 LZPS a především pak z čl. 3 odst. 1 LZPS, podle něhož „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

Připomenout je pak nutno i odst. 3 tohoto článku, podle něhož „Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.“ Zákaz jakékoli diskriminace, myšleno z jakýchkoli příčin, je pak dále i specifikován v jednotlivých člancích LZPS, např. v čl. 15, 24, 25 a dalších. Pokud se pak v souladu s čl. 36 LZPS každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu, včetně práva žádat soud o přezkum zákonnosti rozhodnutí orgánu veřejné správy, cítí-li se na svých právech zkrácen, nesmí docházet k situaci, že by mohly důvodně vzniknout pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudu, tedy i jednotlivých soudců právě z hlediska zákazu diskriminace kohokoli a z jakýchkoli příčin výše naznačených. V tomto směru lze odkázat i na čl. 37 až 40 LZPS, přičemž ochrany těchto základních lidských práv a svobod se mohou dovolávat i cizinci (srovnej čl. 42 a 43 LZPS).

Požadavek nezávislosti a nestrannosti, tedy i zákazu diskriminace, je pak nutno dovodit i z konkrétních ustanovení zákona o soudech a soudcích, především z § 79 odst. 1, § 80 odst. 2 písm. e) a f), odst. 4, 5, 6.

Ze shora uvedených ustanovení ZSS tedy mimo jiné vyplývá povinnost soudce nejen při výkonu funkce, ale i v osobním životě chovat se pokud možno zdrženlivě, vyvarovat se jakýchkoli projevů diskriminace v jakékoli formě a z jakýchkoli příčin, a to v zájmu toho, aby především o nestrannosti soudce nemohly vzniknout jakékoli důvodné pochybnosti. V tomto směru jsou na osobnost soudce kladeny vyšší nároky než na jiné osoby. Ze strany soudce tedy nesmí dojít k jednání či k projevům, které by mohly být vnímány jako diskriminační, ať již z jakýchkoli příčin a ve vztahu k jakékoli jiné skupině osob či jednotlivcům; obecně tedy jednání soudce nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést k tomu, že by jím mohl být kdokoli jiný uražen s ohledem na své pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, víru či náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, pro svůj majetek či nemajetnost, rod, věk či vykonávané zaměstnání, nebo z důvodu jiného postavení ve společnosti.

Z hlediska výkladu pojmu „diskriminace“ je pak možno vycházet i z konkrétních ustanovení antidiskriminačního zákona, především z jeho § 2, podávajícího výklad pojmů „rovné zacházení“ a „diskriminace“ za kterou je podle tohoto zákona považováno i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci.

Z judikatury:

Zatím žádná judikatura k tomuto tématu není.

Otázky:

1. soudce ve vztahu ke své osobě:

- Používám v komunikaci prostředky vyjadřující respekt k ostatním osobám, bez jakýchkoli náznaků a projevů diskriminace?
- Komunikuji vhodně nejen s osobami účastnícími se na řízení, ale i se všemi dalšími osobami i v osobním či společenském kontaktu tak, abych v nich důvodně nevzbudil pochybnosti o své nestrannosti a objektivitě a nevzbudil v nich pocit projevů diskriminace?
- Vyvaruji se chování a jednání, z něhož by bylo možno dovozovat jakýkoli náznak diskriminace a mé předpojatosti k jakékoli jiné osobě s ohledem na její pohlaví, rasu,

barvu pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, z důvodů majetkových, nebo z jiného důvodu, aby takové mé jednání nemohlo reálně vyvolat pochybnosti o mé objektivitě a nestrannosti?

2. ve vztahu k dalším osobám:

- Vyžaduji chování bez projevů diskriminace ode všech osob v jednací síni a osob, s nimiž přicházím do pracovního kontaktu?
- Nepřipouštím žádné náznaky projevů jakékoli diskriminace a porušení principu rovnosti účastníků, stran řízení a všech dalších osob účastnících se na jednání soudu, či ve vztahu k dalším osobám, s nimiž přicházím do kontaktu?

III. 1. Soudce se chová tak, aby jeho chování nesnižovalo vážnost soudcovského stavu. Při výkonu funkce i v osobním životě se vyvaruje jednání, které by mohlo ohrozit jeho bezúhonnost a tím vážnost soudcovského stavu, a podrobuje se omezením z toho plynoucím.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, čl. 82 odst. 1, čl. 93 odst. 2, čl. 96 odst. 1 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 1, 4, § 62 odst. 1, § 79, 80 a 87 ZSS.

Obecně:

Komentovaný bod Etického kodexu soudce rozvíjí požadavek zákonné úpravy na chování soudce jak v pracovním, tak i soukromém životě. Soudce z povahy své práce vstupuje jako arbitr do nejrůznějších společenských vztahů, mnohdy vyhrocených, názorově rozdílných, často emocionálně vypjatých. Za každé situace by se ovšem měl chovat racionálně a společensky přijatelně. To platí i pro jeho mimopracovní život. Požadavek, aby soudce dbal na svou bezúhonnost, nelze chápat pouze tak, že se nemá svým jednáním dostávat do přímého konfliktu se zákonem. Soudce má vystupovat jako společenská autorita a má se proto vyvarovat jakéhokoli jednání, které by mohlo být vnímáno jako problematické, byť by takové jednání mohlo být u jiných osob vnímáno společností jako přijatelné.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. Skno 18/2008:

Nevědomá nedbalost soudce - kárná odpovědnost soudce je vázána na naplněnost znaků skutkové podstaty kárného provinění, která je vymezena v § 87 ZSS. Je přitom založena na principu odpovědnosti subjektivní – k jejímu naplnění je třeba zavinění. Pro naplnění zákonných znaků kárného provinění dostačuje i zavinění v nejnižší formě – tj. ve formě nevědomé nedbalosti (podle analogické aplikace § 3, 4 zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů). Podstata nevědomé nedbalosti může spočívat (a v daném případě spočívá) v tom, že kárně obviněný soudce nevěděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem o soudech a soudcích [resp. že svým jednáním může

porušit nebo ohrozit zájem chráněný § 80 odst. 5 písm. b) ZSS], ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2015, č. j. 13 Kss 6/2014–138:

Základním smyslem kárného řízení ve věcech soudců je mimo jiné ochrana integrity soudcovského sboru, nezávislosti a nestrannosti soudců a soudní moci a důvěry veřejnosti v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Z tohoto důvodu je třeba bezesbýtku trvat na tom, aby plnění pracovních povinností a výkon mimopracovních aktivit soudce (§ 80 ZSS) společně dávaly záruku řádného výkonu jeho funkce. Pokud soudce není zjevně dlouhodobě schopen či ochoten vykonávat tuto ústavní roli řádným způsobem a jeho další setrvání v této funkci by vedlo jen k dalšímu hromadění průtahů a jiných závažných nedostatků v jím vyřizovaných věcech a zároveň jsou zde vážné pochybnosti o jeho věrohodnosti a morální integritě, lze, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci, uložit za příslušné kárné provinění kárné opatření ve formě odvolání z funkce soudce podle § 88 odst. 1 písm. d) ZSS i v případě, že daný soudce dosud nebyl kárně postižen.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017–183:

Skutečnost, že mezi soudcem a jinou osobou, zejména jiným právním profesionálem (typicky státním zástupcem, advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem), jenž ve věcech, o nichž rozhoduje daný soudce, vystupuje jako procesní aktér, existuje profesní přátelství, nelze považovat samu o sobě za porušení povinností soudce podle § 80 odst. 1 věty první a odst. 2 písm. b) či f) ZSS.

- stanovisko veřejného ochránce práv sp. zn. 2530/2018/VOP/JŠ:

Drobným poklesem v chování, za který je možné uložit výtku podle § 88a ZSS, bude zpravidla jednorázové pochybení, kdy soudce za výjimečných okolností sleví ze svého běžného profesionálního vystupování. Nemůže se však jednat o soustavné a dlouhodobé nevhodné chování soudce.

Otázky:

- Je událost, které se hodlám zúčastnit veřejná či soukromá?
- Jsou mi známy další osoby, které se této události zúčastní?
- Je mi znám plánovaný či předpokládaný průběh události?
- Hodlám se takové události zúčastnit z pozice své funkce či jako soukromá osoba?
- Bude má účast aktivní či pasivní?
- Naznačují odpovědi na shora uvedené otázky, že by má účast mohla vést ke snížení vážnosti soudcovského stavu?

III.2. Soudce dbá o to, aby svou bezúhonností a důvěryhodností přispíval k tomu, aby soudní rozhodnutí byla veřejností vnímána jako spravedlivá.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 60 ZSS; usnesení předsednictva ČNR

č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 36 LZPS; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10.

Obecně:

Zákon o soudech a soudcích vymezuje, kdo je považován pro účely tohoto zákona za bezúhonného; pro tyto účely obsahuje § 60 odst. 2 ZSS vlastní konstrukci pojmu bezúhonnosti. Nelze tedy vycházet z definic pojmu bezúhonnosti z jiných právních předpisů. Bezúhonným je ve smyslu § 60 ZSS ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin, pokud na něj nedopadá fikce, jako by odsouzen nebyl (§ 106 tr. zákoníku, § 366 tr. ř. - amnestie prezidenta republiky). Pro posouzení bezúhonnosti je relevantní pouze to, zda daná osoba byla pravomocně odsouzena za trestný čin (nehledí-li se na ni, jako by odsouzena nebyla). Žádné jiné okolnosti nejsou způsobilé závěr o bezúhonnosti změnit (forma zavinění, výše trestu atd.).

Vnímání spravedlnosti soudních rozhodnutí souvisí s právem na spravedlivý proces. Podle čl. 36 LZPS je právo na spravedlivý proces právem domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu či jiného orgánu. Právo na spravedlivý proces bohužel není právem na spravedlivý výsledek řízení, na nalezení pravdy, není právem na určitý výklad zákonů. K vnímání soudního řízení jako spravedlivého procesu nepochybně přispívá jak bezúhonnost soudce, jak je pojata ZSS, tak i jeho důvěryhodnost nejen při výkonu funkce soudce, ale nepochybně i v osobním životě. Pokud bude rozhodovat nepodjatý a nepředsudečný soudce, bude zachována možnost vyjádřit se k návrhu, navrhopvat svědky a důkazy, seznámit se se všemi důkazy, vyslyšet svědky a vyjádřit se k provedeným důkazům a vlastní rozhodnutí bude opřené jen o provedené důkazy, pak budou vnímána soudní rozhodnutí jako spravedlivá. Nepochybně i dalšími prvky řádného procesu (záznam či protokol z jednání, odůvodnění rozhodnutí, veřejnost jednání, soudní přezkum správních rozhodnutí) mohou přispět k vnímání rozhodnutí jako spravedlivého.

Soudce je soudcem dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu. Toto je nepochybně závazek, který si musí soudce uvědomit při svém jmenování soudcem (nepochybně i před ním). Nejedná se pouze o získání práv a výhod spojených s funkcí soudce, ale zejména přijetí odpovědnosti a určitých omezení vztahujících se k funkci soudce jako takové, ale i ve vztahu k osobnímu, občanskému způsobu života. Soudce by se měl chovat důstojně a čestně jak na pracovišti, tak v osobním životě.

Otázka důvěryhodnosti mimo jiné souvisí i s věkem soudce, odborností a jeho životními postoji a zkušenostmi, jeho chováním na veřejnosti a na pracovišti, včetně přístupu k jeho dalšímu vzdělávání a zvyšování odbornosti. Zejména v otázce osobního života toto může přinášet jistá omezení (např. neposkytování právních rad, včetně sepisování návrhů či žalob potenciálním účastníkům řízení a zcela je vyloučeno tyto rady či úkony činit za úplatu). V současné době je aktuální i jisté omezení a zdrženlivost v rámci používání či využívání sociálních sítí apod. (nezveřejňování fotografií, videí či komentářů, které by mohly být chápány jako nevhodné).

Obecně platí, že soudce by měl být zdrženlivý při výkonu svých např. náboženských práv a práva na sdružování a chovat se tak, aby nezpochybil svým jednáním svoji důvěryhodnost při politické činnosti, náboženských nebo občanských aktivitách. Na druhé straně není důvod a priori zakazovat soudci stát se členem sdružení, spolků či nadací (Soudcovská unie, Spolek rodinně právních a opatrovnických soudců, myslivecké či včelařské spolky atd.).

Soudce se může vyjadřovat k otázkám veřejným, ale musí dodržovat zdrženlivost zejména v otázkách politických. Může se setkávat s profesními kolegy z jiných oblastí práva (advokáti, notáři, exekutoři), ale je nepřijatelné, aby na veřejnosti případné bližší vztahy projevoval navenek. Soudce by měl svým osobním i profesním způsobem života být příkladem pro ostatní, dávat najevo, že dodržování zákonů je pro něho největší imperativ a běžnou součástí jeho života.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-112:

Soudce má právo vyjadřovat a šířit, i veřejně, své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu, jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce [§ 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) a odst. 4 ZSS]. Zaviněným porušením těchto povinností soudce může dojít k naplnění skutkové podstaty kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 4. 2018, č. j. 16 Kss 6/2017-201:

Soudci nelze vyčítat, že při svém rozhodování dělá v určité míře chyby. I on je chybučím, omylným člověkem a jistá míra chybovosti je vlastní každé lidské činnosti. Pokud se však soudce již chyby dopustí, a to i chyby, kterou nemohl předvídat či se o ní dozvědět, má k odstranění takové chyby použít prostředky, které k tomu zákon stanovuje, a nikoli je odstraňovat svévolně protizákonným postupem. Je třeba přiměřené shovívavosti při posuzování chyb; na druhé straně však je třeba přísnosti v situaci, kdy chyby, jež se staly, jsou zatajovány (např. manipulací se spisovým materiálem či jeho falšováním) nebo dodatečně opravovány nezákonnými postupy (§ 87 odst. 1 ZSS). Pokud se soudce opakovaně úmyslně dopustí jednání spočívajícího v nezákonné změně jím samým (jeho senátem) vydaného rozhodnutí, pravidelně musí počítat s tím, že takové jednání bude posouzeno jako kárné provinění, za něž bude uloženo kárné opatření v podobě odvolání z funkce soudce (§ 88 odst. 1 ZSS). Typově jde o jedno z nejzávažnějších kárných provinění.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2011, č. j. 13 Kss 10/2011-82:

Jednáním spočívajícím v tom, že kárně obviněná soudkyně po vyhlášení rozsudku doplňovala a měnila protokol o jednání ve výroku o nákladech řízení (celkem 3x), porušila ustanovení § 155 odst. 1 a § 156 odst. 3 o. s. ř., a tím se dopustila kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 3. 2011, č. j. 13 Kss 7/2010-116:

Jde-li o porušení povinnosti soudce srozumitelně a pečlivě odůvodnit své rozhodnutí, pro které příslušný procesní předpis stanoví postup k nápravě, pak takové porušení povinnosti je třeba řešit především procesním postupem. Kárný senát však připouští, že intenzita takového porušení (úplná nebo převážná rezignace soudce na řádné odůvodnění rozhodnutí) a jeho rozsah (množství rozhodnutí) by mohly naplnit skutkovou podstatu kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS, pokud by soudce např. zcela rezignoval na splnění této zákonné povinnosti, a to dokonce ve více případech, což by mohlo ohrozit důvěru v odborné a spravedlivé rozhodování soudů.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 1. 2019, č. j. 16 Kss 4/2018-179:

Rozhodování soudců je zpravidla kompromisem mezi kvalitou a kvantitou. Kvalitní rozhodování vyžaduje za jinak stejných podmínek vyšší intelektuální úsilí a spotřebuje zpravidla i větší množství pracovního času než rozhodování po odborné stránce průměrné či dokonce slabší. I tento faktor je třeba brát v úvahu při hodnocení osobnosti soudce v rámci posuzování kárného provinění podle § 87 odst. 1 ZSS – soudce s nadprůměrnou kvalitou rozhodovací činnosti (případně soudce odborně profilovaný i mimo úzké řečiště rozhodovací činnosti, např. publikačně, pedagogicky, podílem na vzdělávání soudců, justičních čekatelů apod.) bude obvykle za jinak stejných okolností pomalejší než soudce po odborné stránce průměrný a soustředěný jen a pouze na svou rozhodovací činnost v úzkém slova smyslu.

Otázky:

- Chovám se a jednám jako soudce či občan tak, abych byl důvěryhodným a akceptovatelným ve své funkci a při svém rozhodování?
- Jsem případně schopen změnit svůj způsob života tak, abych byl příkladem pro ostatní a důvěryhodným ve výkonu funkce soudce?
- Zachovávám vždy a za všech okolností důstojnost, která odpovídá mému postavení ve společnosti?

III.3. Soudce nezneužívá svou funkci k prosazování svých osobních nebo ekonomických zájmů a k prosazování zájmů jiných osob, ani nepožaduje výhody a výsady, které mu jako soudci nepřísluší.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 76 odst. 1, § 80 odst. 1, 5 ZSS;

Obecně:

Komentované ustanovení rozvíjí požadavek na bezúhonnost soudce, který je zakotven v § 80 odst. 1 ZSS, jakož i zákonnou povinnost soudce zamezit, aby jeho funkce byla zneužita k prosazování soukromých zájmů (§ 80 odst. 5 ZSS). Konkrétně zakazuje soudci zneužití jeho funkce a postavení k prosazování jeho zájmů a získávání neoprávněných výhod a výsad. Je třeba si uvědomit, že výkon funkce soudce je významnou a prestižní činností a soudce by měl být společensky uznávanou osobou. Soudce je též ústavním činitelem, s čímž je spojena nejen řada

povinností, ale i výhod či výsad, které soudci přiznávají ústavní a další předpisy řešící postavení soudce. Tak např. pracovněprávní postavení soudce je možné označit za silnější oproti běžným zaměstnancům (např. v otázce odvolání z funkce, přeložení na jiný soud), též odměňování soudce je upraveno zvláštním zákonem, a to včetně náhrad ve smyslu § 32 zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu. Soudce požívá omezenou imunitu v trestním řízení, kdy pro čin spáchaný při výkonu funkce nebo v souvislosti s ním je možné soudce trestně stíhat nebo vzít do vazby jen se souhlasem prezidenta republiky (§ 76 odst. 1 ZSS). Soudci jsou též oprávněni seznamovat se bez dalšího s utajovanými skutečnostmi (§ 58 odst. 1 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti).

Soudci ale mohou být nabízeny či poskytovány výhody nebo výsady, které nejsou právními předpisy upraveny a na které nárok nemá. Může jít o různé služby, dary, slevy, přednostní vyřízení věci nebo výhodnější podmínky poskytované soudci třetí osobou, ať už z důvodů zjištěných a účelových (např. ve snaze naklonit si soudce pro případ soudního sporu), či jen ze servility k úřední, společensky významné osobě. Komentované ustanovení etického kodexu na tyto situace reaguje požadavkem, aby soudce nabídky poskytování jakýchkoliv výhod a výsad odmítal, a to zejména, pokud by se tím osobě poskytující řečené výhody a výsady jakkoliv zavazoval. Vztahuje se na výhody či výsady, které jsou poskytovány pro výkon funkce soudce, tedy nikoliv na ty, které jsou poskytovány všem (např. akční ceny, last minute ceny, bonusy k nákupu, výhody zákaznického klubu nebo prémiového bankovníctví apod.). Někdy jde však o situace hraniční, jak lze ukázat na skutečném případě marketingové akce automobilky, která poskytovala slevu z kupní ceny nového vozu vybraným profesním skupinám, konkrétně lékařům a právníkům. Jednalo se tedy o relativně neadresnou nabídku, kterou z právníků mohli využít kromě advokátů, notářů či firemních právníků též soudci. Posuzováno výše uvedenými úvahami lze uzavřít, že šlo o natolik neadresnou nabídku (výhodu), že její přijetí nelze považovat za přijetí výhody spojené s výkonem funkce soudce. Jiná situace by ovšem nastala, kdyby stejná výhoda (sleva z kupní ceny) byla poskytována toliko soudcům či dokonce by prodejce „udělal cenu“ konkrétnímu soudci v souvislosti s výkonem jeho funkce.

Nesmí-li soudce přijímat nabízené či poskytované výhody a výsady, tím spíše je nesmí sám vyžadovat. To se týká nejen soukromoprávních vztahů, ale též jednání na úřadech nebo před soudy. Je tedy nepřijatelné, aby soudce např. v průběhu silniční kontroly žádal od policistů „přimhouření oka“ nad přestupkem, který spáchal, či aby v soudním řízení, kterého je účastníkem, žádal vyřizujícího soudce o kolegiální přístup (srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2019, sp. zn. 12 Ksz 2/2018). Je třeba připomenout, že v uvedených případech není právními předpisy soudci přiznáno jiné (lepší) postavení, než jiným osobám. Přestupková imunita soudců byla zrušena zákonem č. 78/2002 Sb., kterým byl změněn zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Ani v soukromoprávních vztazích soudce nesmí očekávat nebo dokonce požadovat, aby s ním bylo zacházeno jinak než s ostatními osobami (účastníky právního vztahu). Je proto nepřijatelné, aby soudce využíval svoji funkci jako prostředek k prosazení soukromých zájmů při jednání s jinými osobami, ať už přímo či nepřímo (např. použitím hlavičkového papíru soudu, razítka či symbolu soudcovské funkce).

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

Nebezpečím se však takovéto vztahy (pozn. soudce s jinou osobou) stanou, pokud se v nich vyvine závislost, jednostrannost, či dokonce náznaky prospěchářství. Zcela „za čarou“ pak by byly případy, kdy by soudce přijímal plnění vybočující z rámce běžné zdvořilosti, samozřejmě s přihlédnutím k solidnímu platovému zabezpečení, jemuž se dnes soudci těší. Vzájemné pozvání na oběd v hodnotě stovek či málo tisíc korun, je-li přiměřeně opětováno, či jiné podobné obvyklé zdvořilosti důvěru v soudcovu nezávislost rozhodně nesnižují. Jednoznačně mimo rámec přijatelného by však bylo poskytování významných výhod, například spojených s trávením volného času či jiným aspekty běžného života (neodůvodněné slevy, poskytování plnění zdarma či za sníženou cenu za situace, kdy jiným osobám se takové výhody neposkytují aj.), či dokonce společné provozování aktivit, kvůli nimž by se soudce mohl dostat do nepříjemného tlaku či pociťovat, že by mohl být vydíratelný.

- rozhodnutí kárného senátu státního zastupitelství při Nejvyšším státním zastupitelství ze dne 19. 7. 2002, sp. zn. K 108/2001:

Státní zástupce se dopustí kárného provinění, pokud ve snaze ovlivnit průběh řešení dopravní nehody, kterou způsobil, započne před hlídkou Policie České republiky prohlašovat, že je státní zástupce, a prokazuje se služebním průkazem státního zástupce.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2019, č. j. 12 Ksz 2/2018-165:

I. Státní zástupce porušuje své povinnosti, jestliže se, a to zčásti i na svém pracovním počítači, podílí na zpracování podání, která nesouvisejí s plněním jeho pracovních úkolů a představují formy právní pomoci poskytované advokáty jejich klientům. S ohledem na princip subsidiarity kárného postihu však v případě prokázané toliko nízké četnosti a velmi malého podílu státního zástupce na vyhotovení takových písemností však uvedené jednání ještě nedosahuje intenzity kárného provinění podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

II. Státní zástupce se dopouští kárného provinění podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, jestliže vědomě v rozporu s povinností vystříhat se při výkonu své funkce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestranný výkon působnosti státního zastupitelství a státního zástupce, zejména neumožnit, aby funkce státního zástupce byla zneužita k prosazování soukromých zájmů, která mu je uložena v § 24 odst. 2 větě první a větě druhé písm. c) zákona o státním zastupitelství, ve své kanceláři a na svém pracovním počítači vytiskne trestní oznámení, když předtím toto podání vypracované advokátem zreviduje a nepatrně upraví, a následně telefonicky iniciuje společný oběd s dozorovým státním zástupcem podřízeného státního zastupitelství, na kterém se snaží získat informace o průběhu šetření předmětného trestního oznámení, stav a předpokládanou dobu skončení šetření zjišťuje i v následujících minimálně třech telefonátech, v nichž se současně dozorovému státnímu zástupci zmíní, že by bylo vhodné v této trestní věci zahájit úkony trestního řízení, a poté, co policejní orgán věc založí *ad acta*, neboť neshledá podezření z žádného trestného činu a nezjistí tak skutečnosti odůvodňující postup podle § 158 odst. 3 tr. ř., osobně a předem neohlášen navštíví dozorového státního zástupce na jeho pracovišti, znovu po něm požaduje informace o této trestní

věci, sdělí, že oznamovatel je jeho známý, a předloží vyrozumění státního zastupitelství doručené oznamovateli, načež po sdělení dozorového státního zástupce, že mu takové informace neposkytne, odejde z jeho kanceláře s tím, že si je vyžádá písemně, přičemž tuto návštěvu a předchozí telefonáty považuje dozorový státní zástupce za nepřijatelný zásah do svých výlučných dozorových oprávnění a do své procesní samostatnosti, a proto o něm informuje nadřízené a bezprostředně po této neohlášené návštěvě o něm sepíše úřední záznam.

Otázky:

- Mám na výhodu či výsadu, která je mi nabízena, právní nárok?
- Pokud ne, je mi nabízena v souvislosti s výkonem funkce soudce?
- Pokud bych nabízenou výhodu či výsadu přijal, může to být navenek vnímáno jako pokus o mé ovlivnění?

III.4. Soudce nepřijímá dary, výhody, či jiná plnění, které by mohly vzbudit dojem, že jsou poskytovány v souvislosti s výkonem jeho funkce a usiluje o to, aby takové dary, výhody či plnění nepřijímala osoba, která je vůči němu v postavení podřízeného či osoby blízké.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, čl. 82 odst. 1, čl. 96 odst. 1 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 1, 4, 62, 79, 80 a 87 ZSS;

Obecně:

Povinnost soudce rozhodovat nestranně, podle svých nejlepších znalostí práva a podle svého nejlepšího svědomí, a přistupovat ke všem účastníkům shodně je dána čl. 81, čl. 82 odst. 1 a čl. 96 odst. 1 Ústavy, stejně jako § 1, 4, 62, 79, 80 a 87 ZSS.

Nutno si uvědomit, že lidé ve své většině neočekávají od soudnictví dokonalost a jsou smířeni s tím, že soudní rozhodnutí nemusejí vždy odpovídat jejich představě spravedlnosti. Veřejnost si je vědoma, že soudce je vázán zákonem, přičemž existují normy hmotného a procesního práva, což je z hlediska laického nepodstatné, avšak zásadní pro soudcovské rozhodování. Veřejnost dokáže přijmout, že na některé složité právní otázky mají soudy rozdílné názory. Veřejnost se dokáže smířit i s občasnými chybami jednotlivců, jsou-li nedbalostní povahy a jsou-li jasně příznány. Důvěru veřejnosti v justici však zásadně podkopává, získá-li pocit, že soudní rozhodování je ovlivněno korupcí, tedy je manipulováno, není nestranné, ale závisí na vlivu toho kterého účastníka řízení, jeho přátel, či právního zástupce, ať již tento vliv vyplývá z osobních vztahů, anebo z majetkového vlivu na osoby rozhodující v soudním řízení. Přesvědčení veřejnosti o korupčním ovlivnění, byť i jen několika málo jednotlivých soudních řízení, vyvolává nedůvěru k justici jako celku a v obecné rovině odrazuje od dodržování právních norem. Často přitom není podstatné, zda ve skutečnosti byl či nebyl soudce při výkonu funkce ovlivněn. Ke ztrátě důvěry stačí už jen situace, která možnost korupce připouští. Touto optikou je pak nutné pohlížet

na přijímání darů, výhod, či jiných plnění (dále jen „zvýhodnění“) soudcem, jemu podřízenou osobou či osobou jemu blízkou.

Aby splnil své zákonné povinnosti, soudce především nesmí přijmout zvýhodnění, které by skutečně ovlivnilo jeho rozhodování. Porušením této povinnosti se soudce dopouští kárného provinění podle § 80 ZSS a může se dopustit také např. trestného činu přijetí úplatku podle § 331 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku nebo zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku. Trestného činu nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 tr. zákoníku se pak může dopustit i osoba soudci blízká či jemu podřízená, pokud od jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude působit nebo již působila na výkon soudcovy pravomoci [úřední osobou je soudce podle § 127 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku].

Vedle povinnosti nepřijmout zvýhodnění, které by jej skutečně ovlivnilo při výkonu funkce, má podle § 80 ZSS soudce povinnost vyhnout se i přijetí takového zvýhodnění, které může být jen vyvolat dojem, že je poskytováno v souvislosti s výkonem jeho funkce, a ohrozit tak důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudce podle jeho nejlepších znalostí práva a podle jeho nejlepšího svědomí. Dojem korupčního zvýhodnění může snadno vyvolat zvýhodnění, které je soudci poskytnuto individuálně. Naopak korupční dojem nevyvolává zvýhodnění poskytované širokému okruhu konkrétně neurčených osob, tedy zvýhodnění, kterého není cíleno na osobu konkrétního soudce.

Příklady:

Podnikatel nabízí široké veřejnosti v rámci akční nabídky možnost koupit si levněji určitý produkt (spotřební výrobek, automobil, energie, apod.). Jestliže nabídky využije soudce, nejedná se o zvýhodnění poskytnuté mu v souvislosti s výkonem jeho funkce. Na tom nic nemění, ani pokud uvedený podnikatel je účastníkem probíhajícího soudního řízení, v němž soudce rozhoduje.

Jiná je situace, pokud si soudce vyjedná s podnikatelem lepší podmínky (nižší cenu, rozsáhlejší plnění apod.) individuálně. Pokud je podnikatel účastníkem probíhajícího soudního řízení, v němž soudce rozhoduje, jedná se ze strany soudce o jednání nevhodné, které může vzbudit dojem, že zvýhodnění mu bylo poskytnuto v souvislosti s výkonem jeho funkce. I když tomu tak být nemusí (například za podnikatele jedná osoba, která soudce nezná a jeho jméno bez zmínky o profesi se dozví nejdříve po dojednání obsahu smlouvy), ve veřejnosti může přesvědčení o korupčním jednání snadno vzniknout. Soudce by se proto měl takového jednání zdržet, resp. opatřit si danou komoditu od někoho jiného. Případů, kdy to nebude vůbec možné, se v praxi vyskytuje minimum, ale pokud k nim přesto dojde, nezbude soudci než buď rezignovat na vyjednání individuálního zvýhodnění anebo v případě, že si jej přesto vyjedná, vyloučit se z projednávání věci s ohledem na existenci pochybnosti o nepodjatosti soudce pro vztah k účastníku řízení.

Na druhou stranu nelze soudci bránit ve vyjednávání individuálních podmínek právních vztahů s osobou, která není účastníkem aktuálně probíhajícího řízení, v němž soudce rozhoduje. Takové obecné omezení by bez dalšího vytvářelo nedůvodnou nerovnost mezi soudcem a jinými lidmi i v případech, které mohou mít citelný dopad do soudcovy majetkové sféry (například jednání o ceně při koupi domu, bytu či motorového vozidla), aniž by to bylo ospravedlněno zájmem na zachování

důvěry v nezávislost, nestrannost a spravedlnost soudnictví. Pokud soudce nikdy věc osoby, která mu poskytla výhodu, nerozhodoval a nic nesvědčí pro to, že by věc takovéto osoby mohl rozhodovat v budoucnu, nemůže vzniknout dojem poskytnutí korupčního zvýhodnění. Pokud soudce již pravomocně rozhodl ve věci daného účastníka, je nutné individuálně zvážit časový odstup od ukončení řízení ve vztahu k rozsahu zvýhodnění – tak aby časová návaznost a rozsah zvýhodnění nevyvolávaly pochybnost o tom, zda se nejedná o nějakou formu dodatečně poskytnutého korupčního zvýhodnění. Obdobné platí, je-li výhoda poskytnuta osobou, která se následně stane účastníkem řízení, v němž soudce rozhoduje – i zde je nutné zvážit, zda časová souvislost a rozsah zvýhodnění nevyvolávají pochybnost o nepodjatosti soudce v řízení. Pokud tomu tak je a soudce má za to, že objektivně není vyloučen z projednávání věci, měl by v rámci poučení o možnosti vznést námitku podjatosti informovat účastníky řízení o v minulosti poskytnuté výhodě, o svém aktuálním vztahu k účastníku, který mu ji poskytl, a umožnit jim se k možné podjatosti vyjádřit. Takovéto otevřené jednání eliminuje budoucí spekulace o soudcově podjatosti a podpoří důvěru ve férovost řízení.

Soudce současně usiluje o to, aby zvýhodnění, které by mohlo vyvolat dojem, že je poskytnuto v souvislosti s výkonem soudcovy funkce nepřijímala ani osoba, která je vůči němu v postavení podřízeného či osoby blízké, neboť i to může narušit důvěru veřejnosti v soudnictví. Soudce proto těmto osobám vysvětlí citlivost věci a nezbytnost zdrženlivosti při přijímání zvýhodnění od osob, u nichž by poskytnutí zvýhodnění mohlo vyvolávat dojem nepřímého působení na rozhodovací činnost soudce. Požádá je, aby v případě pochybností, zda přijmout někým nabízené zvýhodnění, s ním tuto otázku konzultovali a dali mu možnost se vyjádřit. Tato preventivní konzultace je důležitá zejména u osob soudci blízkých (rodinní příslušníci, blízcí přátelé), kterým s ohledem na povinnost soudcovské mlčenlivosti není (na rozdíl od soudcových podřízených) známo, kdo jsou účastníci řízení, v nichž soudce rozhoduje. Při vysvětlování nutnosti obezřetnosti při přijímání zvýhodnění soudce působí přesvědčivostí své argumentace a dává najevo, že si součinnost svých podřízených a osob sobě blízkých cení. Pouze tímto způsobem lze docílit toho, aby podřízení a blízké osoby si vzali tento druh opatrnosti trvale za svůj.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, č. j. 16 KSS 1/2018-207:

Kárná odpovědnost soudce za to, že způsobem předvídaným procesními předpisy neřešil svou možnou podjatost, připadá v úvahu jen tehdy, jestliže soudce mohl sám rozpoznat, že objektivně existuje určitý jeho vztah k věci, který by mohl být důvodem podjatosti. Soudce musí projevovat jistou ostražitost či předběžnou opatrnost. Musí se snažit na různé aspekty svého možného vztahu k věci hledět očima inteligentního laika mimo justiční praxi a zvažovat, jak by se takovéto osobě tyto aspekty jevily. Soudci je bez pochyb přísně zakázána „směna“ sociálního kapitálu spočívajícího v jeho soudcovském postavení za benefity pro jeho osobu.

Otázky:

- Je mi nabízen dar, výhoda nebo jiné plnění, které může u účastníků řízení či veřejnosti - kteří nejsou obeznámeni s podrobnostmi - vyvolat dojem, že jej obdržím kvůli výkonu funkce soudce?

- Je nabízen osobě, která je vůči mně v podřízeném postavení či je osobou mně blízkou, dar, výhoda či jiné plnění, které může u účastníků řízení či veřejnosti - kteří nejsou obeznámeni s podrobnostmi - vyvolat dojem, že jej obdrží v souvislosti s mým výkonem funkce soudce?

III.5. Soudce si při správě vlastního majetku počíná tak, aby neohrozil důvěru ve svou nestrannost, jeho závazky nemohly být využity k jeho ovlivňování, a usiluje o to, aby stejným způsobem vystupovaly i osoby jemu blízké.

Související předpisy: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) – zejména čl. 81, 82 Ústavy; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 75, 85 ZSS; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 11, 44 LZPS; zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (zákon o nesporném řízení) – zejména § 156 zákona o nesporném řízení; zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – zejména § 420 odst. 1 občanského zákoníku.

Obecně:

Soudce - stejně, jako kterýkoliv jiný občan – má ve smyslu čl. 11 LZPS právo vlastnit majetek. Má rovněž právo tento majetek spravovat. Vlastní majetek může soudce nabýt jen ze zdrojů, které nejsou zákonem zakázány, a tudíž nevzbuzují pochybnosti o jejich původu.

Soudce je materiálně zabezpečen podle § 75 ZSS a jeho platové poměry jsou garantovány zákonem č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů.

Podle § 85 ZSS, kromě výkonu funkce soudce a funkcionáře soudu, anebo činností spojených s dočasným přidělením k ministerstvu nebo k Justiční akademii, nesmí soudce zastávat žádnou jinou placenou funkci ani vykonávat jinou výdělečnou činnost s výjimkou především správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké, a to za předpokladu, že taková činnost nenarušuje důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.

Vhodnost takového působení soudce vždy pečlivě zváží tak, aby nepřekročil limity pro zachování nestrannosti při výkonu soudcovské funkce; je přitom třeba mít na zřeteli též názor Ústavního soudu vyslovený v nálezu ze dne 14. 10. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 39/08, který působení soudců v jiných orgánech veřejné moci označil za rozporné s ústavním principem dělby moci.

Správa vlastního majetku soudce, eventuálně i jeho společného jmění manželů, je provázána s oznamovací povinností podle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů. Novelou tohoto zákona provedenou zákonem

č. 14/2017 Sb. byli soudci zahrnuti mezi veřejné funkcionáře s povinností přesně, úplně a pravdivě oznámit majetek, který vlastní ke dni předcházejícímu dni zahájení výkonu funkce, a majetek, který nabyli v průběhu výkonu funkce.

Shora uvedená legislativní opatření garantují transparentní proces nabývání vlastního majetku soudce, jakož i jeho správy. Pochybnosti mohou vyvolávat některá dílčí jednání či působení soudce při správě vlastního majetku, potažmo majetku v podílovém spoluvlastnictví soudce a jiných osob. Např. soudce, jako každý jiný dědic, může být oprávněn ke správě pozůstalosti podle § 156 zákona o nesporném řízení. Není však žádný důvod povolát či jmenovat soudce do funkce správce pozůstalosti tam, kde soudce dědicem není.

Pokud jde o působení soudce v orgánech Společenství vlastníků jednotek, lze dovodit, že tato činnost (i za úplatu) má přímou souvislost se správou vlastního majetku, pokud je soudce výlučným vlastníkem či spoluvlastníkem bytu nebo nebytového prostoru, který spadá pod správu Společenství. Tuto činnost soudce je tedy třeba považovat za přípustnou, avšak bylo by nanejvýš vhodné (k odstranění pochybností), aby tato oblast správy vlastního majetku byla přímo připuštěna zákonem.

Podle čl. 44 LZPS, může zákon soudcům omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost, přičemž takové omezení musí být provedeno zákonem. Důvod tohoto omezení je zřejmý. Je jím záruka nezávislosti a nestrannosti soudců, což je požadavek zakotvený v čl. 81 a 82 Ústavy. Podnikáním se ve smyslu § 420 odst. 1 občanského zákoníku rozumí výdělečná činnost vykonávaná samostatně na vlastní účet a odpovědnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Odtud plyne i vymezení oblasti správy vlastního majetku soudce, která proto nemůže být vykonávána jako podnikání. Soudce by neoprávněně podnikal, pokud by soustavně vykonával činnost za účelem dosažení zisku, a proto nesmí být držitelem aktivního živnostenského oprávnění a vykonávat tomu odpovídající činnost a nesmí vykonávat ani jinou činnost, která by byla svojí povahou činností podnikatelskou v popsáném smyslu.

Oproti tomu není vyloučeno, aby soudce spravoval vlastní majetek při dosažení určitého zisku, aniž by šlo o podnikání. Soudce kupř. může mít příjem z nájmu nemovitostí, které vlastní, příjmy z prodeje cenných papírů, které v minulosti nabyl, příjmy z titulu držby cenných papírů, a to ve formě podílů na zisku (dividend) a úroků a další obdobné příjmy ze správy vlastního majetku, a to za předpokladu, že daná činnost neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.

Pokud jde o závazky soudce, sjednává je obezřetně a uvážlivě, s vědomím povinnosti je řádně a včas plnit. Soudce nepodstupuje žádná nepřiměřená majetková rizika tak, aby neohrozil důvěru veřejnosti v jeho nestrannost a nezávislost a vyloučil jakoukoli možnost ovlivňování jeho osoby.

Svým vlastním příkladem a jednáním v oblasti vzniku a plnění závazků, jakož i v oblasti správy vlastního majetku, působí soudce i na jemu blízké osoby. Dbá na to, aby i tyto osoby při správě vlastního majetku a plnění závazků nezavdaly příčinu k pochybnostem o důvěře v nestrannost a nezávislost soudce.

Z judikatury:

- **rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. 1. 2013, č. j. 30 A 73/2012-73:**
K otázce členství soudce ve vědecké radě veřejné vysoké školy krajský soud uvedl, že členství soudce ve vědecké radě veřejné vysoké školy, resp. její součásti (fakulty) není porušením požadavku soudcovské inkompatibility (neslučitelnosti výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi podle § 74 odst. 2 a § 85 ZSS).

- **nález pléna Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 39/08:**

K otázce působení soudce v orgánech moci výkonné a zákonodárné je imanentním rysem soudcovské funkce kontinuita jejího výkonu. Proto členství v poradních orgánech ministerstva, vlády i obou komor Parlamentu, stejně jako plnění úkolů těchto odlišných složek státní moci, je v rozporu s principem dělby moci. Přidělování soudců k plnění úkolů v rámci jiné větve státní moci proto odporuje čl. 82 odst. 3 Ústavy. Vzhledem k tomu, že tento právní názor Ústavní soud již jednou vyslovil (nález Pl. ÚS 7/02), odporuje to i čl. 89 odst. 2 Ústavy.

Otázky:

- Jednám uvážlivě a zodpovědně při nabývání a správě mého majetku, jakož i vzniku závazků?
- Zvažuji rizika související s nabýváním a správou mého majetku, jakož i vznikem závazků?
- Mohu za všech okolností jasně a nezpochybnitelně doložit zdroje (původ) mého majetku?
- Neohrožuji svou nestrannost při nabýváním a správě mého majetku, jakož i při přijímání závazků?
- Působím i na osoby blízké, aby při nabýváním a správě mého majetku, jakož i přijímání závazků, postupovaly zákonně a transparentně, aby neohrožily moji nestrannost?

III.6. Soudce se při výkonu funkce i v osobním životě vyvaruje nevhodného vystupování, projevů nebo konání, včetně takového, které objektivně vzbuzuje dojem nevhodnosti.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 2 písm. b), odst. 4, 5 a 6 ZSS;

Obecně:

Tento článek se týká zákonného požadavku na zachování důstojnosti soudcovské funkce. Jde o požadavek související s imperativem morální integrity soudců a zájmem na pozitivním způsobu vnímání soudců i celého soudnictví ze strany účastníků řízení, ostatních mocí ve státě i široké veřejnosti. Nezahrnuje tedy další povinnosti soudce při výkonu funkce i mimo ni, zaměřené na dodržování nezávislosti, nestrannosti, rovného přístupu a bezúhonnosti soudce; je však nutné je v uvedeném kontextu vnímat (viz zejména body I.2, II.2, II.5, II.6, III.1, III.8, III.10 a III.11 Etického kodexu – srov. též komentáře k těmto bodům).

Etické požadavky na chování soudce se neupínají jen k samotnému výkonu soudcovské činnosti. Nejvyšší nároky na chování a vystupování jsou na soudce kladeny nepochybně při samotném výkonu funkce, neboť zde vystupuje jako nositel jedné z ústavních mocí; vysoké požadavky lze ale na soudce klást i v případech, kdy nejde o samotný výkon soudnictví, ale s tímto výkonem bezprostředně souvisí (chování na pracovišti, vyřizování dotazů účastníků, komunikace s médii, apod.). Konečně i v běžném, občanském životě lze od soudce vyžadovat určitý nadstandard v jeho vystupování, projevech a konání.

Pokud jde o chování soudce při výkonu soudcovské funkce nebo v přímé souvislosti s ním, zde lze v podrobnostech odkázat na komentář k bodům III.7 a III.8 Etického kodexu. Obecně lze konstatovat, že soudce se ke všem osobám, s nimiž přijde při výkonu své funkce do kontaktu, chová zdvořile, při respektování pravidel společenského chování. Pracovní problémy a spory má řešit věcně, bez dehonestace názorových oponentů a bez jejich přenášení na veřejnost. Posledně uvedený požadavek se ovšem netýká práva soudce vyjadřovat se veřejně k problémům justice, existují-li pro to relevantní důvody a je-li argumentace vedena ve věcné a slušné rovině.

Požadavek na zachování důstojnosti soudcovské funkce se nicméně promítá i do sféry běžného života soudce. Nejobecnějším a základním požadavkem na veškeré chování soudce je zdrženlivost. Jak konstatoval Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16, „soudce má představovat jistou společenskou autoritu a musí si tedy být vědom, že veškeré jeho počínání bude veřejností vnímáno citlivěji, než je tomu u jiných osob. Soudce, jakožto přímý vykonavatel jedné z mocí státu, je vybaven nejen výjimečnými pravomocemi, ale i výsadami, které mu umožňují vykonávat funkci nezávisle, nestranně a spravedlivě (srov. § 80 odst. 1 ZSS). Tomu ovšem konsekventně odpovídají i zvýšené požadavky na jeho osobní integritu a na jeho roli pro zachovávání důvěryhodnosti celé justice, které se, mimo jiné, projevují i v jistých omezeních v osobním životě a při výkonu politických práv. Jestliže se tedy někdo rozhodne být soudcem, bere tím na sebe dobrovolně i tato (zcela legitimní) omezení“. Smyslem tohoto omezení je nejen udržení nutného odstupu soudce od věcí, v nichž rozhoduje, ale i toho, aby se navenek jevil jako osoba hodnověrná, uvážlivá a celkově způsobilá naplňovat představu veřejnosti o řádném výkonu soudnictví.

Po soudci jistě nelze požadovat, aby žil v jakési „klauzuře“ tzn., aby nevedl „běžný život“, rezignoval na udržování a rozvíjení sociálních kontaktů, apod. Z podstaty věci je vyloučeno dávat obecně platný návod, jak se má soudce v běžném životě chovat, stejně tak je vyloučeno kazuisticky rozebírat všechny životní situace, ve kterých se soudce může ocitnout a které by mohly potenciálně vést k ohrožení důstojnosti jeho funkce. Určité situace nevzbuzují nejmenší pochybnost o tom, že vedou bez dalšího k ohrožení důstojnosti funkce soudce. Typicky půjde o případy, kdy se soudce na veřejnosti dopustí hrubého excesu z obecně chápaných společenských konvencí a pravidel slušného chování (hrubá neslušnost, opilost, apod.), či případy, kdy se soudce zaštiťuje svou funkcí s cílem získat pro sebe nějakou výhodu, atp. V řadě případů je nicméně hranice mezi akceptovatelným a nepřijatelným chováním soudce nezřetelná. Je proto vhodné zmínit alespoň ty, které jsou běžnou součástí života a u nichž v minulosti vznikaly pochybnosti o vhodném způsobu jejich řešení.

V praxi bývá často spornou otázkou, zda lze s určitým okruhem osob udržovat bližší společenské vztahy, potažmo jak intenzivní tyto vztahy mohou být. Jde-li o vztahy v rámci právnických profesí (např. advokáti, státní zástupci) či profesí, s nimiž soudce přichází do běžného a opakovaného kontaktu (např. soudní znalci, insolvenční správci apod.), bylo by nereálné předpokládat, že soudce si v rámci svého (často dlouholetého) působení na určitém soudě nevytvoří s těmito osobami jisté neformální vztahy, přesahující ryze profesní rovinu. Nelze rovněž odhlédnout od vztahů, které soudce navázal již dříve (například během studia), či které vznikly například při jeho pedagogické či vědecké činnosti. Na udržování a rozvíjení těchto vztahů v běžném, mimopracovním životě není principiálně nic závadného a není tedy důvod se jim vyhýbat či je dokonce skrývat. Z rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183, se podává, že „nebezpečím se ... takovéto vztahy stanou, pokud se v nich vyvine závislost, jednostrannost, či dokonce náznaky prospěchářství. ... Jednoznačně mimo rámec přijatelného by ... bylo poskytování významných výhod, například spojených s trávením volného času či jinými aspekty běžného života (neodůvodněné slevy, poskytování plnění zdarma či za sníženou cenu za situace, kdy jiným osobám se takové výhody neposkytují aj.), či dokonce společné provozování aktivit, kvůli nimž by se soudce mohl dostat do nepříjemného tlaku či pociťovat, že by mohl být vydíratelný“. Na udržování těchto, často přátelských, vztahů (nepřekročí-li naznačenou mez) tedy nelze principiálně spatřovat cokoli neetického, co by mohlo ohrozit důvěryhodnost soudce při výkonu jeho funkce. Podstatně složitější otázkou je udržování bližších vztahů s osobami, které mohou být veřejností vnímány jako problematické (např. lobbisté). Jakkoli by se z pohledu své důvěryhodnosti v očích veřejnosti měl soudce bližších vztahů s těmito osobami *a priori* vyhnout, nelze vyloučit výjimečné případy, kdy by takový požadavek překračoval výše zmiňovaná omezení, která musí soudce v zájmu výkonu své funkce snášet (například vztahy v rámci širší rodiny, dlouholetá přátelství, apod.). V těchto výjimečných případech by si měl nicméně soudce počínat maximálně transparentně a být připraven vysvětlit povahu těchto vztahů.

Za ohrožení důstojnosti funkce soudce nelze zásadně považovat případy, kdy soudce veřejně projevuje své názory na věci obecného zájmu. Základní podmínkou ovšem je, aby tyto názory byly projevovány kultivovaně a aby soudce žádným způsobem nevstupoval do politického boje (k tomu blíže viz komentáře k bodům II.5 a III.11 Etického kodexu).

Požadavku na zachování důstojnosti a důvěryhodnosti soudce se zásadně nepříčí ani členství soudců v různých spolcích, sportovních svazech, neziskových organizacích, apod. Vždy však musí uvážit, zda konkrétní zaměření dané entity není v rozporu se zájmy, které má soudce jako nositel veřejné moci hájit a zda se v praxi nemůže při výkonu soudcovské funkce dostávat do potenciálního střetu zájmů. Samostatnou otázkou pak je členství soudce v různých poradních orgánech či sborech orgánů veřejné moci. Jakkoli v § 85 odst. 2 ZSS takovou činnost nezakazuje (pod podmínkou, že nepovede mimo jiné k narušení důstojnosti funkce soudce), nelze opominout judikaturu Ústavního soudu, která označuje za nepřijatelné jakékoli propojování vykonavatelů soudní moci s mocí zákonodárnou či výkonnou, i s územní samosprávou. Z tohoto pohledu se účast soudce v těchto orgánech jeví jako nevhodná, byť důvodem je potenciální ohrožení nezávislosti a nestrannosti výkonu soudnictví, nikoli možné narušení důstojnosti soudcovské funkce.

V rozporu s požadavkem zachování důstojnosti funkce soudce není ani jakákoli forma literární, publicistické a umělecké činnosti (zákon o soudech a soudcích je ostatně výslovně zmiňuje jako jednu z výjimek provozování výdělečné činnosti). Soudce se touto formou může vyjadřovat ke společenským tématům, včetně těch, která jsou vnímána jako kontroverzní. Není přitom třeba, aby jakýmkoli způsobem skrýval, že je soudcem. Pro zachování imperativu důstojnosti soudcovské funkce je ovšem třeba, aby se vyvaroval dehonestace konkrétních osob (skupin osob); je rovněž nepřijatelné, aby umělecké vyjádření bylo založeno na samoučelném používání vulgarismů, lascivností, apod.

V praxi vyvstaly též otázky související se způsobem sebe prezentace soudců ve veřejném prostoru (sociální sítě, média). K této problematice lze odkázat na komentář k bodu III.11 Etického kodexu.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183:

Kárný senát provedl podrobný rozbor otázky, do jaké míry lze považovat za bezproblémové mimopracovní vztahy soudců se zástupci jiných právnických profesí z pohledu požadavku na zachování nestrannosti rozhodování a důvěryhodnosti soudnictví.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2009, č. j. 12 Ksz 2/2008-124:

Kárný senát se zabýval jednáním státní zástupkyně, která veřejně (prostřednictvím rozhovoru s novinářem) přiznala, že v minulosti udržovala přátelské kontakty s osobami, vnímanými jako členové kriminálního podsvětí. Nejzávažnější důvod vedoucí k narušení vážnosti a důvěryhodnosti státní zástupkyně i celého státního zastupitelství shledal kárný senát v tom, že si státní zástupkyně byla vědoma, že uvádí informace, které vyvolají u veřejnosti pochybnost o její důvěryhodnosti a nestrannosti, i přesto však hodlala setrvat v pozici státního zástupce, a to výlučně z pekuniárních důvodů. V tomto celkovém kontextu kárný senát zhodnotil její hodnotový systém za neslučitelný s požadavky kladenými na státní zástupce.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2016, č. j. 16 Kss 1/2016-55:

Kárný senát shledal narušení důstojnosti soudcovské funkce v jednání soudkyně, která v době před vydáním vazebního rozhodnutí požádala členy eskorty, aby umožnili obviněnému rozhovor s její dcerou – přítelkyní obviněného. Příslušníkům eskorty přitom bylo známo, že se jedná o předsedkyni soudu; proto její žádosti vyhověli.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 7. 2011, č. j. 12 Ksz 1/2011-243:

Kárný senát dospěl k závěru o mimořádně intenzivním narušení důstojnosti funkce státního zástupce. Vytýkané jednání spočívalo v tom, že se státní zástupkyně nacházela na pracovišti v podnapilém stavu, odmítla se podrobit orientační dechové zkoušce a svévolně opustila budovu státního zastupitelství; následně se v restauraci uvedla do stavu těžké opilosti, vyvolala konflikt s obsluhou, přivolané příslušníky policie verbálně hrubě urážela a vyhrožovala jim, přičemž se zaštiťovala svou funkcí.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 3. 2013, č. j. 12 Ksz 13/2012-60:

Kárný senát shledal narušení vážnosti a důstojnosti funkce státního zástupce u dvou státních zástupců, kteří se v podnapilém stavu nevhodně chovali ke kolegyni. Mimo jiné označil za neakceptovatelné požívání alkoholických nápojů na pracovišti i za situace, kdy státní zástupci nepřišli do kontaktu s dalšími osobami.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2016, č. j. 13 Kss 5/2016-75:

Kárný senát se zabýval dvěma skutky, kterými měl dojít mimo jiné k narušení důvěryhodnosti justice. První skutek spočíval v tom, že soudce nevhodným, nekolegiálním a nevybíravým způsobem upozornil vedení soudu na domnělé prohřešky kolegy a žádal, aby s ním bylo zahájeno kárné řízení; poté, co nebyl spokojen s vyřízením svého upozornění, nařkl vedení nadřízeného soudu z nekorektního a nerovného řešení pochybení jednotlivých soudců. Kárný senát konstatoval nevhodně zvolenou formu komunikace, nepovažoval ji však za zjevně difamující či vulgární. Současně přihlédl k tomu, že soudce neměl v úmyslu někoho poškodit (nebyl si vědom, že jde o kritiku neoprávněnou). Akcentoval přitom fakt, že se jednalo o komunikaci interní, jejíž podstatou byla kritika poměrů uvnitř justice; ta (ve smyslu svobody projevu) požívá podle judikatury ESLP zvýšené ochrany, přičemž její případná omezení nesmí mít odrazující efekt na ostatní soudce. Z těchto důvodů neshledal, že by vytýkané jednání mohlo vést k narušení důvěry v justici. Druhý skutek spočíval v přijetí funkce člena rozkladové komise ústředního orgánu státní správy a nevhodného způsobu, jakým soudce tento orgán informoval o důvodech, pro které se členství vzdává. Zde kárný senát provedl rozbor přípustnosti takových angažmá soudců z pohledu nezávislosti a nestrannosti výkonu soudnictví.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-112:

Kárný senát uznal soudce vinným ze spáchání kárného provinění, spočívajícího v rozeslání e-mailu širší skupině osob (zahrnující i novináře), jehož obsahem byly smyšlené výroky některých politiků, obsahující množství vulgárních výrazů a naznačující nezákonné jednání v něm uvedených osob, ačkoliv si byl vědom toho, že se jedná o smyšlený dokument. Blíže viz bod II.5 Etického kodexu.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 13 Kss 6/2017-538:

Kárný senát posuzoval jednání soudce spočívající v poskytnutí rozhovoru novinářům, ve kterém sdělil svůj názor na dubiosní okolnosti udělení amnestie prezidentem republiky. Konstatoval, že soudce se může kriticky vyjadřovat k věcem veřejného zájmu; to platí i pro ve společnosti diskutované udělení amnestie. Jakkoli má tento akt svůj politický rozměr, jeho důsledky se přímo dotýkají i výkonu soudnictví; v této oblasti se proto restriktivní přístup ke svobodě slova soudců neuplatní. V daném případě ovšem soudce jednal excesivně, neboť veřejně prezentoval ničím nepodložená tvrzení o zákulisí a důvodech amnestie, přičemž výslovně vystupoval jako soudce. Tímto jednáním došlo k narušení důstojnosti funkce soudce.

- **rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015-53:** Kárný senát posuzoval obsah článků publikovaných soudcem na internetovém fóru, ve kterých se literární formou vyjadřoval k aktuálním politickým otázkám. Blíže viz bod II.5 Etického kodexu.

Otázky:

- Nemohou mé přátelské vazby na konkrétní osoby vzbuzovat pochybnosti o mé soudcovské integritě?
- Je vhodné zúčastňovat se akcí, setkání, apod., pokud se jich zúčastní též osoby, které mají pochybnou pověst?
- Volím odpovídající formu a platformu pro veřejné prezentování svých názorů?
- Jaké je zaměření spolku, jehož jsem členem, a jak je činnost tohoto spolku vnímána veřejností?
- Není mnou zvolená forma umělecké či publikační činnosti nepřiměřeně expresivní či urážlivá?

III.7. V řízení před soudem soudce zachovává důstojnost a pořádek. Soudce se ke všem chová zdvořile, korektně a trpělivě. Stejně chování vyžaduje od ostatních.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 6 ZSS; zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“) – zejména § 53 odst. 1, § 54, § 117 odst. 1 o. s. ř.; zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád, dále jen „tr. ř.“) – zejména § 66, 204 tr. ř.;

Obecně:

Jednání v souladu se zásadami slušného chování by mělo být všem soudcům vlastní. Toto ustanovení rozvádí pravidla společenského styku v řízení před soudem v souladu s pravidly zdvořilého chování. V průběhu celého řízení by soudce měl zachovávat důstojnost odpovídající postavení soudce. Současně by měl respektovat důstojnost každé osoby, jako základní hodnotu všech lidských práv. Důstojnost pak představuje vědomí člověka o jeho významu a právech ve společnosti při zachování jeho cti. Soudce dbá na důstojnost řízení i na jeho pořádek, tedy nejen dodržování pravidel slušného chování, ale i pravidel předepsaných právními normami. Některá z pravidel jsou rozvedena např. i ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Obecná pravidla slušného chování jsou základem chování soudce, která dodržuje v průběhu řízení ve vztahu ke všem osobám bez ohledu na jejich postavení v řízení, názory či společenský status. Soudce se ke všem osobám chová zdvořile, korektně a trpělivě, tedy způsobem jednání vyjadřujícím respekt a úctu, vědom si toho, že slušné chování posiluje autoritu soudce i soudní moci. Vyvaruje se arogantního, hrubého či netaktního jednání a také nevhodného oblečení či nedostatečné hygieny. Vysoký standard společenského chování pak soudce vyžaduje i od ostatních osob, a to jak ve vztahu k soudu, tak i k ostatním účastníkům řízení či osobám přítomným v jednacím síni.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu státního zastupitelství při Nejvyšším státním zastupitelství ze dne 31. 5. 1999, sp. zn. K 101/99:

Státní zástupce v žádném případě nesmí být hrubý k žádnému stěžovateli, a to v zásadě bez ohledu na to, jak se chová sám stěžovatel. I v případě hlučného či jinak nevhodného chování stěžovatele je státní zástupce povinen jednat zdvořile a je-li nutno trvat na určitém stanovisku či opatření, je státní zástupce povinen učinit je sice rozhodně avšak klidně, slušně a korektně s plným respektováním osoby podatele.

- rozhodnutí kárného senátu státního zastupitelství při Nejvyšším státním zastupitelství ze dne 23. 9. 1998, sp. zn. K 107/98:

Státní zástupce se dopustí kárného provinění, pokud se opakovaně dostavuje na pracoviště ve stavu opilosti nebo ve stavu abstinenčních příznaků a v tomto stavu působí jako státní zástupce i u hlavního líčení nebo veřejného zasedání, přičemž stav opilosti nebo abstinenční příznak jsou na něm zjevně patrné.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2006, sp. zn. 2 Skno 1/2006:

Účast státního zástupce na soudním jednání ve zjevně podnapilém stavu poškozují důvěru státního zastupitelství v očích veřejnosti.

Otázky:

- Používám v komunikaci prostředky vyjadřující respekt k ostatním osobám?
- Používám i vhodné způsoby neverbální komunikace?
- Vyvaruji se gest či jiných projevů pohrdavého vystupování?
- Vyjadřuji se zdvořile i v elektronické komunikaci?
- Je konkrétní oblečení vhodné do jednací síně?
- Oslovuji vhodně všechny osoby v jednací síni?
- Jak bych měl reagovat v případě zpoždění soudního jednání?
- Vyžaduji slušné chování i od všech osob v jednací síni?

III.8. Zdvořile a korektně vystupuje soudce i mimo řízení před soudem, zejména jedná-li se zaměstnanci soudu.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 6 ZSS;

Obecně:

Tento článek etického kodexu vychází z § 80 odst. 6 věty první ZSS (Soudce je povinen zachovávat náležitou úctu k ostatním soudcům, jiným osobám vykonávajícím právní povolání a k ostatním zaměstnancům soudu a k účastníkům nebo stranám soudního řízení.).

Zdvořilým a korektním vystupováním se rozumí zejména dodržování základních pravidel společenského chování, které by mělo být pro každého samozřejmé. Z jejich dodržování soudce nevyjímá skutečnost, že je nositelem významného společenského postavení, právě naopak. Soudce by především měl dbát o to, aby se

jeho chování a vystupování nejevilo ostatním jako povýšené. Může se však přiměřeným způsobem ohradit, pokud se ostatní nechovají zdvořile a korektně vůči němu, dalším osobám na pracovišti nebo jeho blízkým.

Soudce by se měl vyvarovat vystupování, které může vyvolat dojem neúcty vůči druhým. Skutečnost, že někdo pochází z určité společenské skupiny, ať už jakkoli definované, že je mladý, starší, majetný nebo nemajetný, méně inteligentní, nehezky apod., neznamená, že není plnohodnotným člověkem a nezaslouží si úctu. K tomu viz komentář k bodům II.5, II.6, III.6 a III.7 Etického kodexu. Uvedené se týká nejen vystupování na pracovišti, ale i mimo ně, jak na veřejnosti, tak na sociálních sítích (bod III.11 Etického kodexu).

Ve vztazích na pracovišti se soudce snaží o vytvoření příjemného a dělného pracovního prostředí. I případný nesouhlas s názory nebo pracovními postupy kolegů a podřízených soudce projevuje věcně a dbá o to, aby nepřešel do osobní roviny. K projevům úcty vůči ostatním patří také samozřejmé pravidlo, že soudce má do zaměstnání chodit vhodně oblečen a upraven. Totéž platí i pro společenské akce, jichž se účastní, ať už z titulu své funkce, nebo soukromě.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. 12 Ksz 13/2012:

Jednáním na pracovišti spočívajícím v neuctivých verbálních i fyzických projevech (osahávání) vůči kolegyni státní zástupkyni, která je vnímala jako nevídané a nevhodné, je porušena povinnost státního zástupce podle § 24 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, vystříhat se všeho, co by mohlo ohrozit vážnost funkce státního zástupce, a podle § 24 odst. 4 citovaného zákona, zachovat náležitou úctu k ostatním státním zástupcům.

Přítomnost na pracovišti pod vlivem alkoholu v rozporu s povinností vyplývající z § 106 odst. 4 zákoníku práce z roku 2006 rovněž snižuje a ohrožuje vážnost funkce státního zástupce podle § 24 odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 7. 2011, sp. zn. 12 Ksz 1/2011:

Hrubě neslušné chování státní zástupkyně na veřejnosti spojené s agresivitou a urážkami strážníků obecní policie a policistů Policie České republiky řešícími důsledky takové hrubé neslušnosti odůvodňuje uložení nejpřísnějšího kárného opatření, odvolání z funkce.

Otázky:

- Chovám se k ostatním tak, jak bych sám chtěl, aby oni se ke mně chovali?
- Projevují respekt vůči názorům ostatních?

III.9. Při jednání se zástupci sdělovacích prostředků je soudce vstřícný a zdvořilý. Nepokládá-li osobní sdělení za vhodné, odkáže zástupce sdělovacích prostředků na tiskového mluvčího.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 2 písm. b) ZSS; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10 Úmluvy.

Obecně:

Věta první: Tento článek stanoví způsob chování soudce ve vztahu k zástupcům sdělovacích prostředků. Hromadné sdělovací prostředky nebo též masmédia (v užším rozsahu média) lze v obecné rovině specifikovat jako komunikační prostředky schopné předávat informace širokým skupinám obyvatelstva. Mezi tradiční masová média je možné zařadit zejména periodické noviny a časopisy, rozhlasové a televizní kanály. Nové formy jsou pak zastoupeny především webovými informačními servery a médii operujícími v prostředí sociálních sítí. Není pochyb o tom, že sdělovací prostředky zcela zásadním způsobem ovlivňují naši společnost. Jejich role narůstá i v souvislosti s intenzivním rozvojem nových komunikačních technologií. Obraz justice je tak v současné společnosti ve výrazné míře utvářen právě médii, která svým uživatelům poskytují primárně informace o průběhu soudních řízení a důležitých soudních rozhodnutích, ale také informace, které s úřední činností přímo nesouvisejí a dotýkají se přímo osoby konkrétního soudce, např. informace o jeho společenských aktivitách, vystupování na sociálních sítích či informace o kárném řízení vedeném proti soudci. V takových případech je poptávka po informacích většinou vznesena ze strany sdělovacích prostředků a následný tok informací vyplývá z jejich podnětu. Soudce se však také může vyjadřovat k veřejným otázkám a zapojovat se do společenské debaty z vlastní iniciativy. Schopnost správně komunikovat s laickou veřejností a přesvědčivě vysvětlit své postupy, svá rozhodnutí i další stanoviska nepochybně zvyšuje důvěryhodnost celého systému. V některých mediálně sledovaných kauzách jsou soudci vystaveni značnému tlaku. Obzvláště pak za situace, kdy jejich rozhodovací činnost nekoresponduje s představami veřejnosti. Dochází také k tomu, že veřejnost vznáší námitky vůči délce řízení, aniž by byla schopna akceptovat věcnou a právní složitost věci či specifika a komplikovanost procesních postupů. V těchto situacích jsou soudci postaveni před rozhodnutí, jaký zvolit způsob mediální komunikace. Existují v podstatě dvě základní informační a komunikační strategie, které lze aplikovat. První z nich je přístup konzervativní, který vyjadřuje mediální a informační zdrženlivost, a to zejména s odkazem na nezávislost a specifickou roli justice. Opačný náhled je založen na poskytování informací v širokém rozsahu. Jeho zastánci argumentují otevřeností a srozumitelností, které by měly být základními prvky justičního systému s tím, že soudce by měl být schopen svoje rozhodnutí vysvětlit a obhájit i vůči veřejnosti. Je na jednotlivém soudci, aby s ohledem na specifika konkrétního případu zvolil adekvátní řešení a nastavil vhodný způsob mediální komunikace. Bez ohledu na rozsah poskytovaných informací je však nezbytně nutné, aby byl soudce při jednání se zástupci sdělovacích prostředků vstřícný a zdvořilý. Etický kodex v této souvislosti zakotvuje dva výše uvedené aspekty chování, které musí soudce při jednání se zástupci sdělovacích prostředků vždy respektovat. Nutno konstatovat, že se jedná o obecné atributy soudní moci, které musí ctít nejenom soudci, ale i další zaměstnanci soudů, a to nejenom v rámci komunikace s médii. V dané souvislosti je nutno zmínit, že soudce je lidskou bytostí s různými postoji, hodnotovým nastavením, pocity a emocemi. Soudci vesměs pracují pod značným tlakem, nezřídka čelí verbálním útokům, a to zejména v prostředí sociálních sítí. Dochází rovněž k tomu,

že některá média, ať již záměrně nebo z neznalosti problematiky, nesprávně interpretují soudní rozhodnutí a postupy soudců a tyto podrobují mnohdy neoprávněné kritice. Soudci mají velmi omezené možnosti, jak se vůči těmto atakům bránit. K tomu může přistoupit nevhodné vystupování dotyčného novináře či fakt, že soudce je k vyjádření, mnohdy dosti neodbytným způsobem, vyzýván v jednom časovém okamžiku z několika sdělovacích prostředků, přičemž takový rozsah poskytování informací neumožňují další pracovní povinnosti soudce, což dále zvyšuje tlak vyvíjený na jeho osobu. I když výše uvedené skutečnosti mohou v soudci vzbudit oprávněné rozhořčení, je jeho povinností i za takové situace zachovávat profesionalitu, vyjadřovat se vždy racionálně, uvážlivě a zdvořile. V tomto ohledu je nutno poukázat na obecné povinnosti soudce formulované v § 80 odst. 1 ZSS, jenž stanoví, že soudce je povinen zdržet se při výkonu funkce i v občanském životě všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, jakož i na § 80 odst. 2 písm. b) ZSS, podle něhož má soudce povinnost chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a důstojnosti soudcovské funkce.

Věta druhá: předmětného článku upravuje způsob fungování vnitřních komunikačních kanálů v rámci daného soudu. Tiskový mluvčí je pracovník, který vystupuje jménem příslušného soudu směrem k veřejnosti a ke sdělovacím prostředkům. Náplní jeho práce je informovat o rozhodnutích a stanoviscích soudu. Má tedy na starosti externí komunikaci v podobě oboustranné komunikační aktivity, v jejímž rámci dochází k výměně informací mezi soudem a dalšími subjekty, zejména sdělovacími prostředky. Určení subjektu, který bude za soud komunikovat, náleží soudci. Soudce může zástupce sdělovacích prostředků odkázat na tiskového mluvčího, pokud osobní sdělení nepokládá za nutné. V takovém případě bude nezbytné poskytnout mu dostatek relevantních informací, aby tiskový mluvčí mohl kvalifikovaně vykonávat svoji činnost. Je otázkou interních pravidel jednotlivého soudu, zda alespoň v základních rysech budou upraveny postupy pro předávání informací nebo korekturu stanovisek či zda tyto budou ponechány na neformální komunikaci mezi soudcem a tiskovým mluvčím. Ve složitějších otázkách (zejména pokud se jedná o věci skutkově a právně složité) bude na místě pečlivě zvažovat, zda není vhodnější, aby informaci poskytl sám soudce. Záleží také na charakteru věci samotné. Například v trestním řízení při projednávání závažné organizované trestné činnosti či skutkových podstat postihujících terorismus, apod. bude vhodné uvážit, zda by soudce svým mediálním vystupováním nevystavil sebe či svou rodinu příliš vysoké míře rizika.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015–112:

Soudce má právo vyjadřovat a šířit, i veřejně, své občanské a politické postoje, včetně názorů otevřeně kritických, avšak toto právo na svobodu projevu, jak je vymezeno zejména v čl. 10 Úmluvy a čl. 17 LZPS, je soudce povinen vykonávat s jistou zdrženlivostí, tedy tak, aby neohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, resp. aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a nenarušoval důstojnost či řádný výkon soudcovské funkce [§ 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) a odst. 4 ZSS]. Zaviněným porušením těchto povinností soudce může dojít k naplnění skutkové podstaty kárného provinění dle § 87 odst. 1 téhož zákona.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2016, č. j. 13 Kss 5/2016–75:

Při posuzování práva soudce na svobodu projevu i jeho limitů, jak jsou vymezeny zejména v čl. 10 Úmluvy, čl. 17 LZPS a § 80 ZSS, je třeba rozlišovat projevy soudce zasahující zejména do politické soutěže na straně jedné, které podléhají výraznějšímu omezení, a na druhou stranu projevy vztahující se ke správě soudnictví a kritice vnitřních poměrů v justici, jež požívají vysoké míry ochrany a případná omezení takových projevů nesmí mít odrazující efekt na ostatní soudce. Z povahy kárného řízení jako prostředku ultima ratio přitom vyplývá, že intenzity kárného provinění budou dosahovat pouze projevy skutečně způsobitelné znatelně narušit důstojnost soudcovské funkce, resp. ohrozit důvěru veřejnosti v soudnictví, tedy v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, či bránit danému soudci v řádném výkonu jeho funkce. Jiné, z etického hlediska nevhodné, projevy je naopak na místě řešit domluvou, popř. udělením výtky podle § 88a ZSS.

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015–53:

I. Z § 80 ZSS, lze dovodit, že soudci jsou, oproti jiným kategoriím osob, částečně omezeni ve svobodě projevu; jde přitom o omezení odpovídající kautelám uvedeným v čl. 17 odst. 4 LZPS a čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

II. Soudce má právo veřejně vyjadřovat svůj názor, a to i k otázkám, které mohou být chápány jako politické a konfliktní. Při realizaci práva na svobodu projevu nicméně soudce nesmí vyjadřovat přímou podporu konkrétnímu politickému subjektu či programu a podporovat či šířit myšlenky, které jsou v rozporu s principy demokratické společnosti. Obecným korektivem jeho počínání musí být vědomí hranice, za níž by již mohl vyvolat dojem, že jím prezentované názory by mohly mít vliv na výkon jeho soudcovské funkce. Při veřejné výměně politických či jiných názorů na otázky veřejného života tak především nesmí vzbudit u veřejnosti zdání oficiálního názoru zastávané funkce a způsob prezentace těchto názorů nesmí vést k narušení důstojnosti soudcovské funkce.

Otázky:

- Jakou je ve vztahu ke sdělovacím prostředkům vhodné zvolit informační a komunikační strategii z hlediska rozsahu a způsobu poskytování informací?
- Odpovídá forma a způsob podání informace požadavku na zdvořilé, uvážlivé a důstojné vystupování soudce?
- Jakou formu komunikace je vhodné v daném případě zvolit? – např. vydání tiskové zprávy, komunikace prostřednictvím tzv. press foyer (neformální schůzka s mediálními pracovníky v určitý stanovený čas na určitém místě – kancelář soudce, jednací síň, infocentrum), tisková konference
- Bude se sdělovacími prostředky komunikovat soudce sám či tak učiní prostřednictvím tiskového mluvčího; pokud bude zvolena druhá varianta, má mluvčí pro výkon své činnosti dostatek relevantních informací?

III.10. Těžkosti osobního života se soudce snaží řešit důstojně, ohleduplně a korektně.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 2 písm. a), b), f), § 80 odst. 4, 5 ZSS.

Obecně:

Uvedený požadavek je spojen zejména s povinností soudce zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce (§ 80 odst. 1 ZSS). Tento požadavek dopadá jak na samotný výkon funkce soudce, tak i na jeho chování v běžném životě. Z důvodů, o kterých je pojednáno podrobněji zejména pod body II.2, III.6 a III.11 Etického kodexu, i zde platí, že soudce je soudcem „24 hodin denně, 7 dní v týdnu“; platí také, že od soudce lze i v běžném životě vyžadovat jistý vyšší standard v chování a vystupování, neboť veřejností je i mimo prostory soudu vnímán jako představitel soudní moci. Jakékoli nevhodné chování soudce je tedy způsobilé narušit důvěru veřejnosti v soudnictví jako takové.

O tom, že se problémy a těžkosti osobního života nesmí negativně projevit při samotném výkonu soudcovské funkce (zejména pokud jde o jednání s účastníky řízení a osobami, které jsou přítomny soudnímu jednání), nemůže být nejmenších pochyb; imanentním požadavkem na osobnost soudce je schopnost zvládat zátěžové situace a vystupovat vždy jako profesionál. Obtížnější je stanovit požadavky na chování soudce v běžném, občanském životě. I zde lze však po soudci požadovat, aby zachovával při řešení a zvládání osobních těžkostí maximální rezervovanost a zdrženlivost. Osobní problémy by se měl soudce snažit řešit věcným způsobem, se snahou udržet si odstup od nevhodně expresivního vyjadřování a komentování postojů či chování jiných osob. Soudce by se měl vyvarovat prezentování svých osobních problémů a těžkostí ve veřejném prostoru, či dokonce jejich medializace. Zdrženlivost při prezentování svých osobních problémů, svého postoje k jiným osobám, apod. ve veřejném prostoru platí i pro jeho aktivity na sociálních sítích, diskusních fórech, atd. Soudce si musí být vědom toho, že jakékoli nestandardní chování a vystupování, které u jiných osob nezbudí pozornost a negativní reakce okolí, může být v jeho případě vnímáno citlivěji, neboť od soudce je v tomto směru očekáván jistý „vyšší standard“.

Uvedené ovšem nelze vykládat tak, že by soudce měl být zbaven možnosti účinně hájit své zájmy jen proto, že je soudcem. Požadavek na zachování důstojnosti soudcovské funkce rozhodně nelze chápat tak, že by soudce v zájmu jeho naplnění měl při řešení různých konfliktních situací či sporů být tím, kdo musí volit pouze defenzivní postupy, či dokonce rezignuje na obranu svých práv. Od soudce nelze požadovat, aby například ve vzniklých sporech nevyužíval všechny legitimní nástroje jejich řešení, aby nemohl hájit svou čest, je-li napadán, apod. Vždy je však třeba mít na zřeteli, že jeho chování a vystupování bude veřejností hodnoceno přísnější optikou.

Z judikatury:

- rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2019, č. j. 11 Kss 6/2018-144:

Kárný senát posuzoval tvrzené nevhodné chování soudce při přebírání nezletilého dítěte ve škole, ke kterému mělo dojít v průběhu výuky a přes nesouhlas vyučující. Konstatoval, že využije-li soudce v průběhu zdlouhavého a komplikovaného opatrovnického sporu o nezletilé děti nestandardního způsobu, kterým si zajistí styk s dětmi, v němž je mu druhým rodičem i přes rozhodnutí opatrovnického soudu bráněno, nejde o chování, které by svou intenzitou vybočilo z požadavků kladených na chování soudce v běžném životě. Nejedná se proto o jednání způsobilé narušit povinnost soudce zachovávat vždy důstojnost jeho funkce.

Otázky:

- Je vhodné se při řešení konkrétních osobních záležitostí prezentovat jako soudce?
- Jsem dostatečně zdrženlivý při prezentování svých osobních problémů a těžkostí navenek?

III.11. Sociální sítě a podobné platformy užívá soudce obezřetně, aby jeho názorová vyjádření, zveřejňované informace, obrazové a zvukové záznamy nenarušovaly soudcovskou důstojnost.

Související předpisy: Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“) – zejména čl. 10; usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“) – zejména čl. 17 LZPS; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 80 odst. 1, 4 a 5 ZSS.

Obecně:

Soudcovská unie ČR v květnu 2017 sepsala doporučení pro chování soudců na sociálních sítích („Etické meze působení soudce na sociálních sítích“, viz úplné znění na <http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/843-eticke-meze-pusobeni-soudce-na-socialnich-sitich.html>) sestávající ze šesti pravidel:

- 1) Všechny projevy soudce (příspěvky, komentáře, fotografie aj.) musí zachovávat důstojnost soudcovské funkce a nesmí vzbuzovat pochybnosti o jeho nestrannosti či nezávislosti.
- 2) Soudce si nemá vytvářet takové vztahy, které by mohly vzbudit dojem, že mohou ovlivnit soudcovo rozhodování.
- 3) Soudce nekomentuje probíhající soudní řízení.
- 4) Soudce nedává právní rady.
- 5) Soudce se vyhýbá politickým hodnocením (mj. podpoře konkrétního kandidáta na politickou funkci, „nelajkuje“ politické strany či hnutí, nevyjadřuje se ke kontroverzním politickým otázkám, netýkají-li se justice).
- 6) Soudce by měl mít na paměti, že si nemůže být nikdy jist, kde všude se jeho komunikace objeví, byť původně byla určena jen omezenému okruhu adresátů.

Inspirativní a obsažný je „Praktický průvodce soudce pro užívání sociálních sítí v kontextu střední a východní Evropy“, jenž byl vytvořen v listopadu 2019 CEELI Institutem, o. p. s. (viz úplné znění na <https://ceeliinstitute.org/wp->

[content/uploads/2020/03/SoMeGuidelines-CZ.pdf](#)): a sestává z následujících deseti pravidel, která jsou v „Průvodci“ blíže konkretizovaná:

1. Ve veškerém obsahu na sociálních sítích dobře reprezentujte soudcovský stav

Vždy udržujte profesionální tón a nezapomínejte na svou roli soudce, ani když zveřejňujete osobní obsah. Každý, kdo pracuje v soudnictví, musí být obezřetný, co píše a zveřejňuje online, ať už ve formě e-mailu, textové zprávy nebo příspěvků na sociálních sítích, protože digitální obsah je snadno a široce přístupný a může ovlivnit práci soudce mnoha různými způsoby.

2. Nikdy nekomentujte projednávané věci

Bangalorské zásady považují komentáře k rozsudkům nebo projednávaným případům za obzvláště citlivé, protože mohou vyvolat podezření ohledně nestrannosti a objektivitě soudců i soudního systému.

3. Nevyužívejte sociální sítě k vyšetřování účastníků řízení

Soudce musí přihlížet pouze k důkazům, které předloží účastníci, a ke skutečnostem, které jsou řádně zaprotokolovány. Neměli by nezávisle vyšetřovat okolnosti případu jinak, než jak to stanoví zákon.

4. Dávejte pozor, koho přidáte mezi své „přátele“ nebo „oblíbené“

Pokud se soudce na sociální síti označí za něčího přítele nebo označuje určité příspěvky jako „to se mi líbí“, musí dávat pozor, aby neohrozil svou neutralitu. Interakce na sociálních sítích může vyvolat dojem předpojatosti, i když soudce předpojatý není.

5. Vyhýbejte se politickým a komerčním komentářům

Soudci by se neměli zapojovat do politických debat a veřejně projevovat své politické názory.

6. Uzpůsobte a monitorujte svou viditelnost online

Pravidelně sledujte svou viditelnost na sociálních sítích a podle potřeby upravte své nastavení soukromí.

7. Chraňte své osobní údaje

Dobře si rozmyslete, než někomu sdělíte své osobní údaje. Jakmile své osobní údaje zveřejníte na Facebooku nebo jiné sociální síti, je velmi nepravděpodobné, že se vám je podaří uchovat jako soukromé. Tyto osobní údaje zůstanou uchovány trvale a je možné je obnovit, dát do oběhu nebo vytisknout i mnoho let po odeslání nebo zveřejnění online.

8. Poučte svou rodinu a přátele

Promluvte si s rodinou a přáteli, abyste se ujistili, že si uvědomují závažnost práce soudce, kterou vykonáváte, a možné následky jejich jednání online, pokud zveřejní osobní údaje nebo fotografie, které by bylo možné spojit s vaším profilem.

9. Využívání sociálních sítí k veřejné osvětě

Sociální sítě lze využít jako pozitivní nástroj pro zapojení a vzdělávání veřejnosti, podporu transparentnosti, k obhajobě a vysvětlení významu úkolů, které soudy plní,

a k poskytování informací o aktivitách soudních institucí. Mnoho soudců ze střední a východní Evropy i odjinud takovýmto způsobem sociální sítě s úspěchem využívá.

10. Dále se v oblasti sociálních sítí vzdělávejte

Sociální sítě tu budou i v budoucnu a osvěta a další vzdělávání soudců v této oblasti mají zásadní význam. Soudci se mimo jiné musí obeznámit s fungováním sociálních sítí i proto, že otázky spojené s jejich využíváním budou hrát stále důležitější roli také v případech, které rozhodují.

Z judikatury:

- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16:

byla zamítnuta stížnost soudce M. Z. proti rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2016, č. j. 11 Kss 6/2015-53 (opakovaná publikace dehonestujících a satirických textů na www.pravyprostor.cz).

- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2490/15:

byla zamítnuta stížnost soudce M. Č. proti rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 13 Kss 1/2015-53 (úmyslné přeposílání e-mailem vymyšleného textu rozhovoru mezi politiky ODS obsahující vulgaritu a naznačující nezákonné jednání).

- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 2617/15:

byla zamítnuta stížnost soudce K. K. proti rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2015, č. j. 16 Kss 7/2014-92 (sepsání a distribuování letáku do poštovních schránek voličům v obci M. s hodnocením volební kampaně).
Právní věta: Jednotlivec, který přijal funkci soudce, je při výkonu své svobody projevu podle čl. 17 LZPS a čl. 10 Úmluvy vázán povinností loajality a zdrženlivosti. Jeho svoboda projevu tudíž podléhá zvláštním omezením, která vyplývají z této povinnosti. Soudce zejména nesmí svými projevy narušovat důvěru veřejnosti v to, že bude rozhodovat v souladu se základními principy demokratického právního státu, a důvěru v nestrannost a nezávislost soudní moci. Soudce proto musí být zdrženlivý v projevech týkajících se politické soutěže, zejména veřejného hodnocení jednotlivých kandidátů či volebních stran a uskupení nebo tvorby politických koalic. Každý případ je však nutné posuzovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem, přičemž je nutné vzít v potaz zejména postavení soudce, který projev pronesl, obsah jeho výroků, místo a způsob projevu a celkový kontext, ve kterém tyto výroky byly učiněny. Pro zachování důvěry veřejnosti v soudní moc je nezbytné, aby si soudci udržovali i ve svých projevech odstup od politické soutěže, a to na jakékoliv úrovni, včetně místní. Soudci se nemohou podílet na kampani politických stran, politických hnutí či volebních seskupení nebo konkrétních politiků. Stejně tak není namístě, aby se svými veřejnými projevy snažili ovlivnit podobu koalic v zastupitelstvu, ani to, kdo bude zastávat funkci starosty. Takové projevy narušují důvěru veřejnosti v to, že soudci budou spory rozhodovat podle práva, a nikoliv podle politických zájmů.

Otázky k chování soudce na sociálních sítích:

- Může mít soudce profil na sociální síti (FB, Instagram apod.)?
- Má si soudce ponechat svůj starý účet na sociální síti z „předsoudcovské“ doby?
- Může soudce zveřejňovat fotografie soukromého charakteru?

- Může se soudce vyjadřovat k probíhajícím kauzám svým a svých kolegů (pokud ano, v jakém rozsahu)?
- Může se soudce vyjadřovat k politickým otázkám?
- Je možné, aby soudce použil internet a sociální sítě k vyhledávání důkazů ve sporu?
- Může soudce poskytovat právní rady?

IV.1. Soudcovské povinnosti mají pro soudce přednost před veškerými jeho jinými profesními činnostmi. Soudce se věnuje i jiným úkolům, významným pro výkon soudcovské funkce a chod soudu. Podle svých možností přispívá ke zlepšování právního vědomí mezi odbornou i laickou veřejností.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 79 odst. 1, § 82 odst. 1, 2, § 83 odst. 1 ZSS.

Obecně:

Soudce vykonává svou funkci s náležitou péčí a rozhoduje věci bez zbytečných průtahů. Mimosoudcovské činnosti musí být slučitelné s funkcí soudce a jejich náročnost nesmí ovlivňovat nezávislost, důstojnost, nestrannost a výkon funkce soudce. Jedinečné postavení soudce může přispět k rozvoji práva, právního vědomí a výkonu soudnictví. Za výkon funkce soudce považuje ZSS vzdělávání soudců, státních zástupců, justičních a právních čekatelů a dalších zaměstnanců soudů a státních zastupitelství, organizovaném justiční akademii, ministerstvem, soudem nebo státním zastupitelstvím, dále notářů, advokátů, soudních exekutorů, advokátních koncipientů, notářských koncipientů, notářských kandidátů, exekutorských koncipientů a exekutorských kandidátů. Soudci mohou zakládat a být členy spolků zastupujících zájmy soudců. Soudci mohou z placených činností vykonávat především pouze správu vlastního majetku, činnost vědeckou, pedagogickou, literární, publicistickou, uměleckou, pokud taková činnost nenarušuje důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví. Za stejných podmínek soudci mohou vykonávat činnosti charitativní, dobrovolnické, pro bono apod., jakož mohou vykonávat činnost zmocněnce, opatrovníka apod., a poskytovat právní rady, to vše pouze pro členy své rodiny a bezúplatně. Úplná izolace soudce od společnosti není možná ani vhodná. Soudci se mohou vyslovovat proti perzekuci soudců, a to i v jiných zemích. U činností pro moc výkonnou a zákonodárnou musí být také zachovány meze vyplývající z obecných principů dělby moci. Ani v rámci umělecké svobody a licence soudce nepoužívá na veřejnosti expresivní, hrubé a vulgární výrazy.

Z judikatury:

- nález Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 22/09:

Princip nezávislého soudnictví je jednou z podstatných náležitostí demokratického právního státu. Zákonné ustanovení omezující soudce v možnosti zastupovat účastníky řízení a další osoby zúčastněné na řízení je proto legitimní a přiměřené sledovanému účelu, jímž je právě ochrana nezávislosti, nestrannosti a spravedlivosti soudcovského rozhodování a důstojnosti soudcovské funkce.

Otázky:

- Při zvažování účasti na mimosoudní aktivitě (např. vzdělávací, přednáškové či jiné) jsou na místě následující otázky:
- Proč jsem k působení přizván? Jsem garantem odbornosti?
- Jde o odborné vzdělávání? Jedná se o vzdělávání pro justici, veřejnou správu, nebo pro soukromý subjekt?
- Lze přednášet soukromému subjektu v pracovní době? Případně v jakém rozsahu?
- Kdo je hlavním koordinátorem vzdělávání? Jaký je zájem koordinátora na organizování akce? Je dostatečně důvěryhodný?
- Jakým způsobem získali organizátoři můj kontakt či doporučení mé osoby?
- Kdo budou další účastníci vzdělávací akce?
- Jaký je další obsah vzdělávacího programu a pro koho je určen?
- Nevyvolává časová náročnost mimosoudní činnosti či míra zatížení pochybnosti o schopnosti řádně vykonávat funkci soudce?
- Může převzetí závazku přednáškové činnosti znamenat vysokou pravděpodobnost střetu zájmů či ohrožení mé nezávislosti? Mohu ji případně snížit pořízením zvukového či jiného záznamu přednášky?
- Mohu působit v akademické funkci? Jaká je převažující povaha této funkce?
- V jaké míře a za jakých okolností přijímám odměnu za mimosoudní činnost?

IV.2. Soudce soustavně prohlubuje a rozvíjí své odborné znalosti i další znalosti, zkušenosti a osobní kvality, které jsou důležité pro řádný výkon jeho soudcovských povinností a pro jeho působení na veřejnosti jako významné osobnosti.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 79 odst. 1, § 82 odst. 1, 2, § 83 odst. 1 ZSS.

Obecně:

Soudce sleduje vývoj práva. Jeho profesní povinností je udržovat a rozvíjet své odborné schopnosti. Soudce nachází rovnováhu mezi požadavky na rychlost a kvalitu rozhodování. Žádá o zajištění podmínek efektivního výkonu soudnictví, včetně vyhledávání právních informací, fungování všech elektronických a technických systémů a personálního obsazení administrativních pozic. Účastníkům řízení srozumitelně vysvětluje postupy v řízení a jeho průběh. Rovněž dodržuje pravidla senátního rozhodování – tj. dostatek času, poskytnutí všech potřebných a nezkrácených informací ostatním členům senátu, dostatečnou pozornost věnuje i rozhodování senátních věcí, v nichž není zpravodajem. Odborné konzultace s kolegy jsou přirozené a zvyšují odbornou úroveň soudců, je ale nutné respektovat jejich meze, zejména dbát na to, aby se jednalo jen o konzultace odborné a vyžádané (s oboustranným zájmem). Volí přiměřenou délku rozhodnutí, a usiluje o jeho maximální srozumitelnost. Zabývá se optimální organizací svého pracovního času a vyhledává vhodné formy vzdělávání. V případě pochybení je schopen ho přiznat a přijmout opatření k jeho nápravě, činí také preventivní opatření do budoucna pro eliminaci podobných chyb. Snaží se dostatečně zapojovat do odborné diskuse, je schopen v ní přijmout i kritický názor. Rozhodnutí kolegů kritizuje v rámci odborné diskuse pouze po odborné a nikoliv osobní stránce.

Z judikatury:

Zatím žádná judikatura k tomuto tématu není.

Otázky:

- Jaké jsou meze osobních konzultací složitých případů s kolegy, se soudci soudu vyššího stupně či s jinými odborníky?

IV.3. Soudce zachovává v souladu se zákonem mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy ji přestal vykonávat.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 81 ZSS.

Obecně:

Zachovávání mlčenlivosti je důležitou povinností soudců vyplývající přímo z § 81 ZSS. Při výkonu své funkce soudce dbá o to, aby mlčenlivost zachovával nejen on sám, ale i další zaměstnanci soudu (například justiční čekatelé a asistenti), či přísedící, kteří se s ním podílí na vyřizování jeho agendy. Při všech svých veřejných i soukromých vyjádřeních týkajících se výkonu jeho funkce soudce důsledně dbá na ochranu práv a chráněných osobních údajů účastníků řízení. Se zástupci sdělovacích prostředků sice soudce jedná otevřeně a vstřícně, avšak v mezích zákonné povinnosti mlčenlivosti. Soudce také respektuje povinnost mlčenlivosti, kterou jsou vázáni jeho kolegové a ostatní osoby pracující v justici. Informace o jiném řízení získává jen tehdy, potřebuje-li je ke své rozhodovací činnosti, k rozšiřování svých odborných znalostí, apod. Porušení mlčenlivosti však nelze shledávat v konzultování jednotlivých věcí s ostatními soudci, kteří konzultovanou věc nevyřizují, a to i s těmi, kteří působí na jiných soudech. Soudci jsou totiž lidé jako ostatní a každý se někdy potřebuje poradit. Konzultace mezi soudci je navíc velmi účinný prostředek ke tříbení názorů a sjednocování judikatury. Povinná mlčenlivost pak samozřejmě dopadá i na kolegy, kteří se (byť jen pasivně) konzultace účastnili, a to proto, že se informace dozvěděli v souvislosti s výkonem své funkce. Soudce i při konzultacích s kolegy dbá na ochranu osobních údajů účastníků řízení a využívá bezpečné formy komunikace, aby v důsledku konzultace nedošlo k úniku informací. Soudce může konzultovat projednávané věci i při vzdělávacích akcích, a to jako účastník vzdělávání i jako přednášející. Vždy však s ohledem na profesní složení účastníků zváží rozsah sdělovaných informací. Justiční akademie by proto měla předem poskytnout informaci o profesních skupinách, které se každé vzdělávací akce účastní, a zajistit, aby v přednáškovém prostoru nebyly nepovolané osoby.

Z judikatury:

- **rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 2 Skno 1/2002:**

Není kárným proviněním, pokud se státní zástupci baví o konkrétních případech a vyjadřují svoje postoje a názory na konkrétní případy ve vzájemných nezávazných diskusích.

Otázky:

- Dbám vždy, i před svými blízkými a přáteli, na dodržování povinnosti mlčenlivosti?
- Nevyzrazuji svým kolegům bezdůvodně v rámci nezávazné konverzace informace týkající se chráněných zájmů účastníků řízení?
- Zjišťuji informace z vnitřních systémů soudu skutečně jen z pracovních důvodů?
- Sděluji v rámci konzultace či školení jen informace, které jsou nezbytné pro odborné posouzení problému?
- Nemohou naši konzultaci sledovat nepovolané osoby?
- Zasílám žádost o konzultaci s chráněnými údaji bezpečnou (povolenou) cestou?
- Jaké osoby se společně se mnou účastní školení či porady?
- Nevyzrazuji dalším osobám chráněné informace, které jsem se dozvěděl v rámci konzultace či školení?

IV.4. Soudce plní své povinnosti podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Související předpisy: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále jen „ZSS“) – zejména § 79 odst. 1 ZSS.

Obecně:

Tento bod vychází zejména z § 79 odst. 1, věty druhé, ZSS a jedná se o ustanovení, ve kterém se odráží vztah soudce a jeho vnitřního nastavení k plnění povinností popsanych v ZSS a rovněž i v etickém kodexu. Právě vnitřní nastavení soudce by mělo vést k úsilí o udržení vysoké odbornosti, pracovního nasazení, profesionality, morální integrity a dodržování stanovených povinností, které pramení zejména z vnitřního přesvědčení každého soudce. Formulace „podle svého nejlepšího vědomí a svědomí“ rovněž zdůrazňuje prvek objektivitu a nestrannosti soudce, neboť soudce se při práci zásadně neřídí svým prospěchem a vnějším hodnocením, nýbrž vlastním svědomím. Svědomitý soudce pak plní své povinnosti co nejlépe (pečlivě a spolehlivě), i když není pod dohledem či hrozbou negativního opatření vůči němu.

Z judikatury:

Zatím žádná judikatura k tomuto tématu není.

Otázky:

- Je organizace mého pracovního i mimopracovního času taková, aby mi umožňovala řádné plnění svých povinností?
- Najdu si čas pro sebe a své mimopracovní zájmy a odpočinek tak, abych byl schopen dlouhodobě plnit své povinnosti na vysoké úrovni?